

DE SGARDELLI CAESAR ŐRNAGY
KÉPES
KATONAI MESEKÖNYVE

A NAGY HÁBORÚBÓL

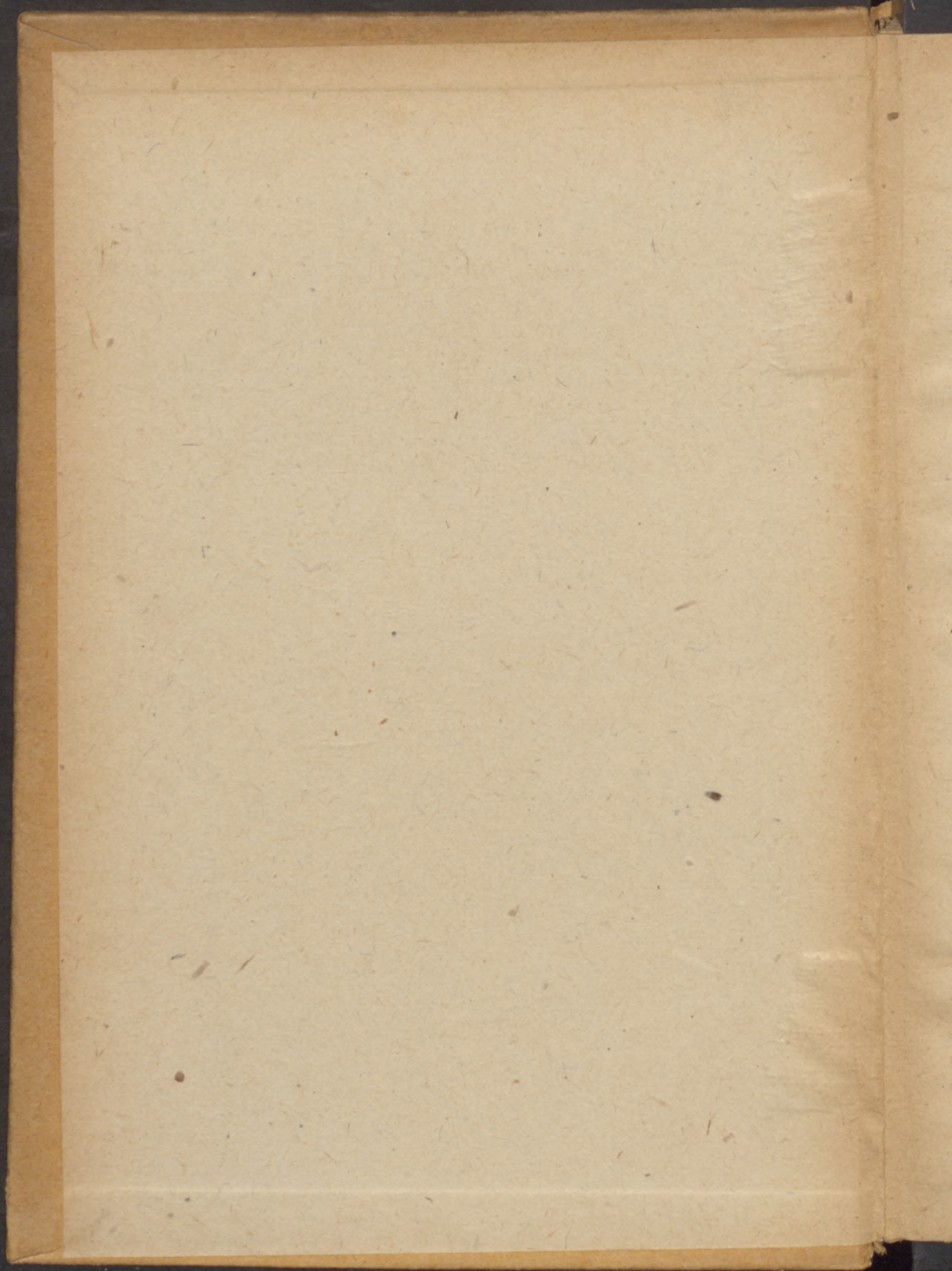
801801

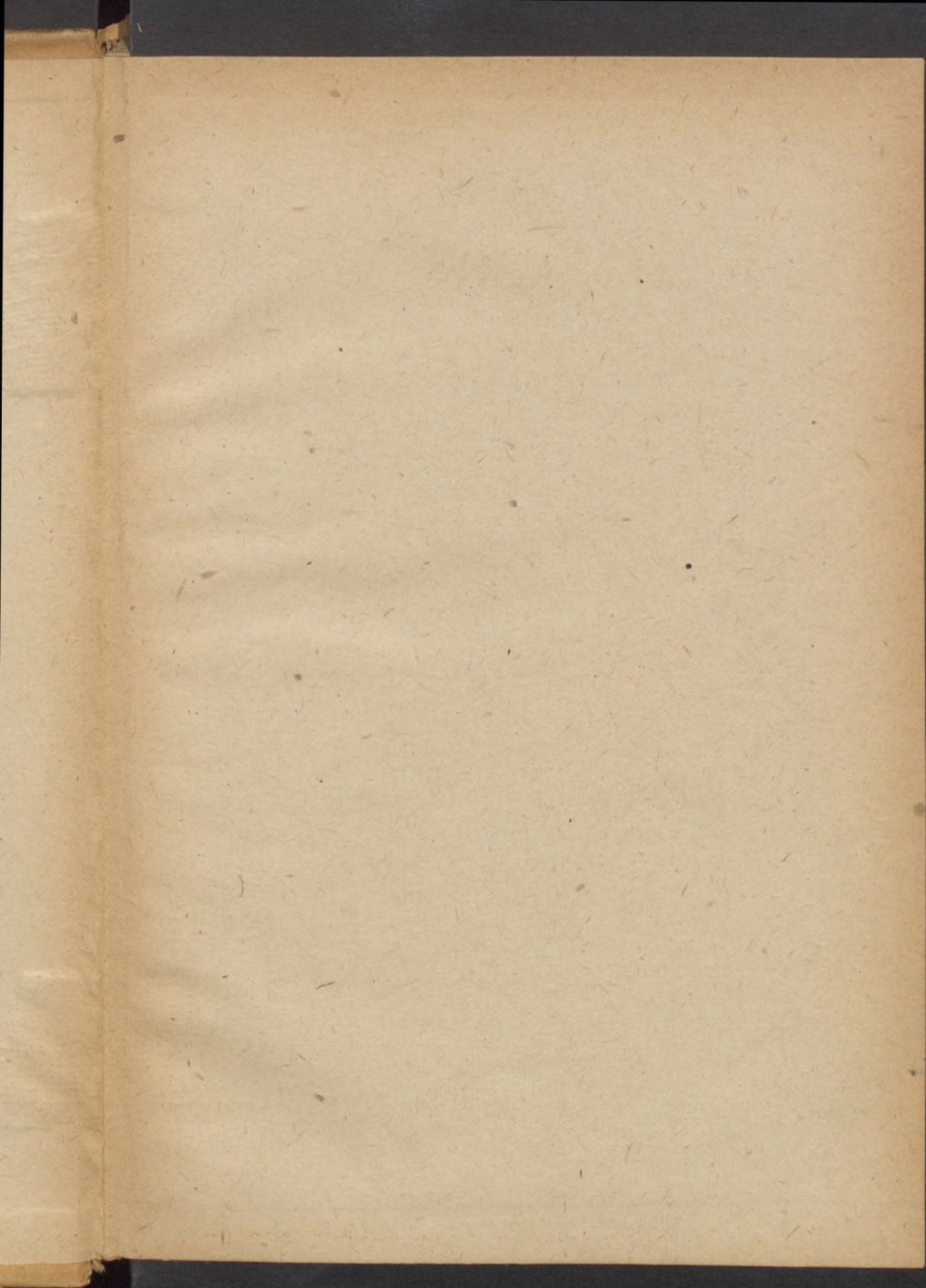

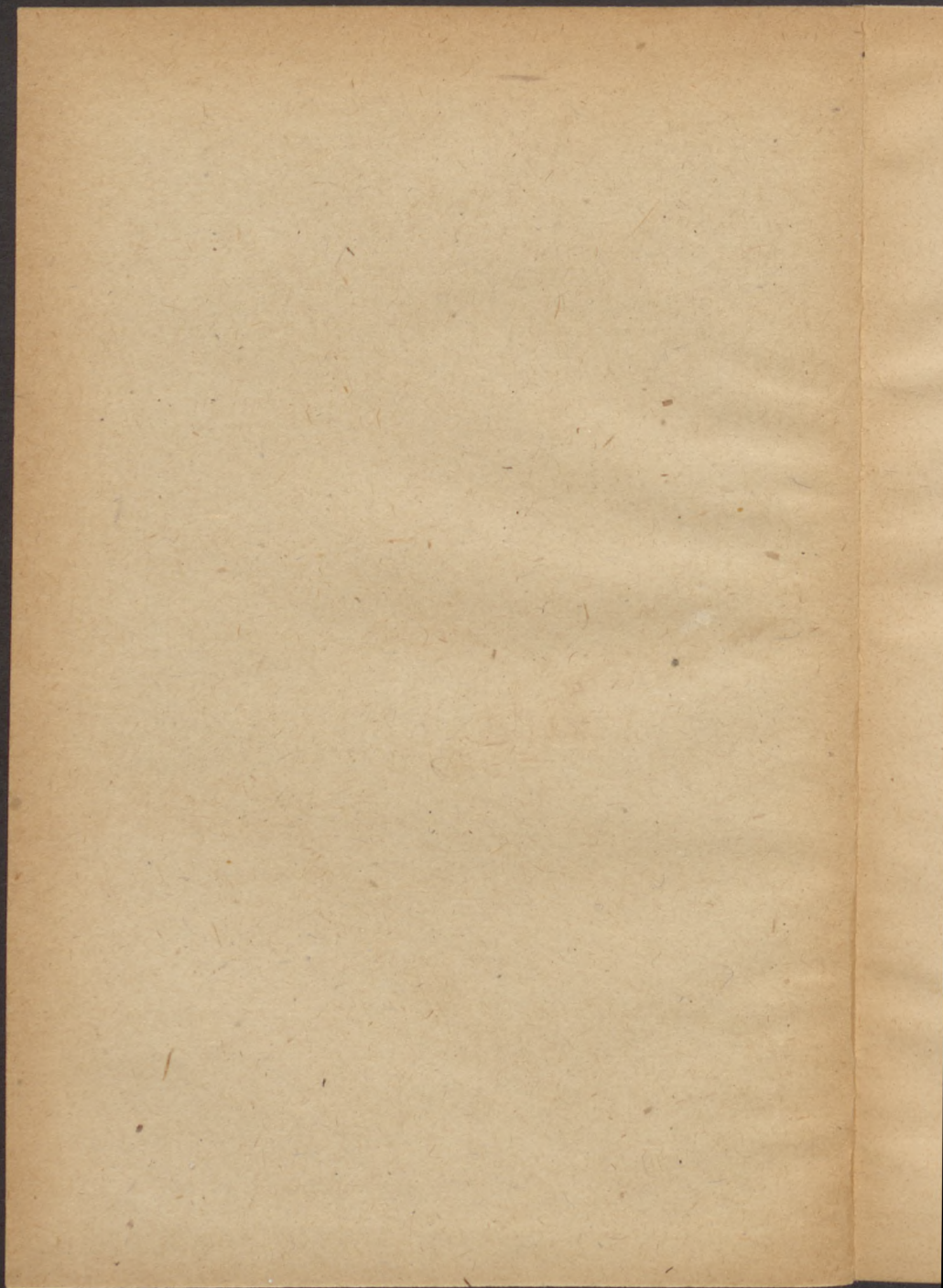
PATAY A
-922-

HAJNALKIADÁS

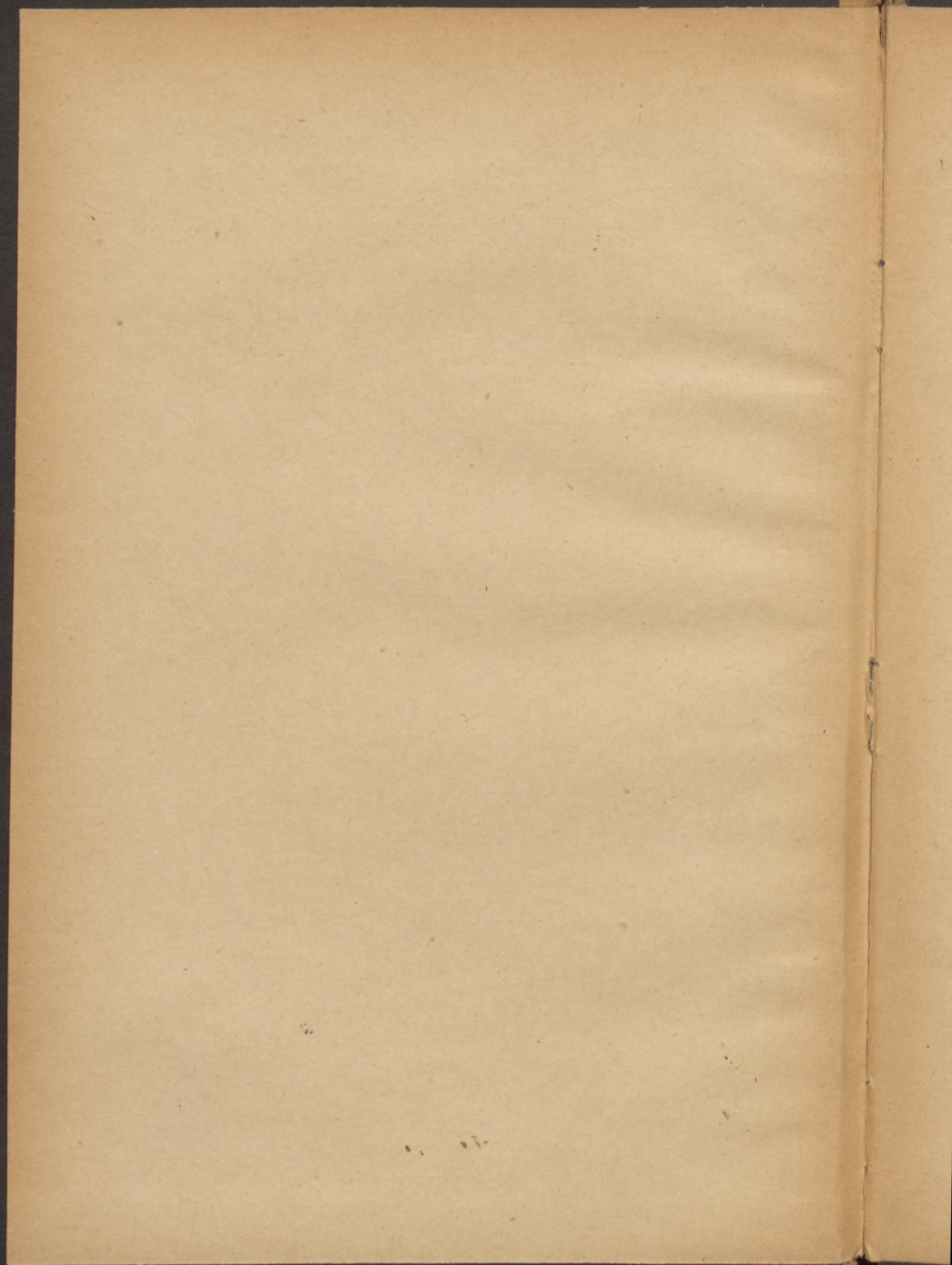
I

KÉPES KATONAI MESEKÖNYV
A NAGY HÁBORÚBÓL

DE SGARDELLI CAESAR ŐRNAGY

KÉPES

KATONAI MESEKÖNYVE

A NAGY HÁBORÚBÓL

MÜHLBECK KÁROLY FESTŐMŰVÉSZ RAJZAIVAL.

HAJNAL KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT

BUDAPEST, VI., RÉVAY-UTCA 14.

801801
~~103.663~~ / 1

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomat. Névodéknapló
1824 6463a-SZ

Korvin Testvérek műintézetének nyomása

ELŐSZÓ.

Kedves jó gyermekeim!

Közelebb üljetek hozzám. Mesélni fogok nektek. Jól figyeljétek, minden mesémet jól jegyezzétek meg. Most mesélni fogok nektek a magyar katona vitézségéről, a magyar fiuk hősi harcairól. Amiről itt hallani fogtok, az mind igaz, megtörtént mese. A nagy háborúról, a világ legnagyobb csatáiról és a vitézek legvitézebbjeiről, Balog Pistáról, Zombori Andrisról és hűséges társairól regél ez a könyv. Úgy ám gyermekeim, a somogyi, a vasmegyei, az alföldi és székely harcosok dicső tetteit fogjátok megismerni. Elég volt már a Robinson Crusoe kalandos kóborlásaiából vagy Kolumbusz Kristóf utikalandjaiból. Nem Jules Verne agyrémeit fogjátok hallani, sem a Börharisnya vad indiánus hazugságait. Minek meséljenek nektek a nekünk idegen Grand Kapitányról, mikor a ti kis magyar sziveteknek csak fontosabb meghallani, vitéz nagyazari Csontos Imre honvédkapitány hősi küzdelmeit a kozákokkal. Úgy ám

kedvesebb kicsikéim, ha az amerikai félbolond Cooddy ezredes helyett a lengyel várból félhalott honvédei élén, nádpálcával a kezében, a milliónyi muszkák ellen kirohanó Szathmáry honvédezredesről és a búr Devett tábornok helyett a Kárpátok határzáró, magyar kapuját védő uzsoki Szurmay honvédtábornok, örökemlékű hősi tetteit fogom nektek elmondani.

Szeretett gyermekeim, én nem azt akarom, hogy félretegyétek Andersen tanulságos meséit, vagy ne olvassátok Grimm bácsiék csodás elbeszéléseit és Gulliver örökszép kalandjait, de a magyar gyermek kicsi magyar szívének mégis csak kedvesebb a magyar honvédek dicső emléke.

Mert jól jegyezzétek meg magatoknak és jól véssétek emlékezetetekbe a magyar honvédek haláltmegvető vitézségét, mert bizonybizony mondom nektek, a világ legeslegeső katonája a sisakosan, fokossal rohamozó magyar baka!

Olyan nagyon szép mesékről fogok itt regélni, hogy azokat csak nagyon jó gyermekek hallgathatják. Nagyon jó, a hazájukat forrón szerető és az apuska vitézségén lelkesedni tudó fiuknak írom e történeteket. Tudom a kis leányoknak is sebesen fog lüktetni a szeretni tudó jó szívéük és kipirult arccal fogják ők is megcsodálni a nagy vitézek örökemlékű hőstetteit.

Ezen a karácsonyon csak az orosz harc-térről fogok mesélni. Ha jó viselitek magato-

kat, akkor jövő karácsonyra az olasz carabinieri és alpinik, meg a szerb komitácik elleni harcainkat fogom elmondani.

A kicsike képeket Pataky Andor festő bácsi rajzolta, aki velem együtt sokáig a lövészárokban tanulta megcsodálni a magyar katona becsületes hűségét.

Most pedig megkezdem. Nagyon, de nagyon jól figyeljeteK.

Vitéz Balog István honvéd pipája.

Egész nap esett az eső. Az oroszok, akik már napok óta eszüket vesztetten futottak a magyar szuronyok elől, egy magas hegy tetején a sűrű erdő szélén megállottak. Nagy árkokat ástak, és a szélső fákat szöges drótokkal kötözték össze, hogy nyugodtabban kipihenhessék a sok visszafelé szaladás fáradalmait. A sűrű cseppekben hulló eső a rossz utakat egészen csatakosá tette. A konyhakocsik csak nehezen tudtak utánunk jönni, no meg hegynek fel roharni is nehéz lett volna fáradt lábainkkal, — hát mi is megállottunk. Farkaszemet nézett a magyar meg a muszka.

Az egyik faluból, messziről, a nagy csendben idehangzott hozzánk a déli harangszó. Az emberek megemelték sapkájukat és egy pár szóval hálát adtak a jó Istennek, hogy az utolsó koromsötét éjszaka rettenetes harcaiban megsegítette őket. Mindenki egy percre visszagondolt az otthoni kis falusi templomára.

Hirtelen kisütött a nap és a bőrigázott, agyonhajszolt muszkák elfeledve, hogy harc-

téren vannak, felállottak sütkérezni, száradni. Az alig pár száz lépésre lévő muszkákat egyenkint le lehetett volna löni. Ám látom, hogy a magyar fiúk jószívűkkel nem bántották a vizes földi lyukakból kibujó muzsikokat, hanem bizony maguk is kicihelődtek a fedezékekből és szárítgatni kezdték átázott köpönyegüket. No de ez semmi. Alig mulik el tíz perc és látom ám, hogy az oroszok ingre vetkőznek és az egész muszka rajvonul fehér lesz, mintha vasárnapi misére induló lányok lennének velünk szemben. Ilyet még sohasem láttam. Előszedem a látcsövemet, hogy még jobban megnézzem a torzonborz szakállas muzsikokat. Látom milyen vígan vannak és sütkéreznek a forrón tűző nap sugaraiban. Mire levettem a szememről a meszszelátót, majd kővé meredtem, ott látom a magyar bakákat is, amint zubbony és nadrág nélkül heverték a hirtelen felszáradó fűben. A kiterített kapcák mellett ott száradtak a vizes bakancsok. Az ám gyermekeim, nem volt sem béke, még nem is békültek ki egymással, nem tüzték ki a fehér zászlót — hanem a két harci vonal kitűzte a fehér inget. Senki parancsára, csak úgy maguktól. Bőrig ázott egész éjjel és délelőtt mindenki. Délben kisütött a nap, az istenáldott jó forró nap, úgy perzselt mint a tűz — és az ádáz harcot vívó ellenfelek kibujtak a vizes, sáros földalatti fedezékekből, hogy sütkérezzenek. Látjátok ez a magyar katona nemes szive és jó lelke. Egész éjjel, a késő hajnali órákig élet-halál harcot vívott a muszká-

val, de mikor vizes köpönyegét és ázott rubas-káját terítette ki száradni és rőt szakállát kifektette sütkéreztetni — nem bántotta, hanem nyugodni hagyta azt, akit már hetek óta éjjel-nappal halálosan hajszolt Moszkva felé.

Mi azonnal telefonon jelentettük vezéreinknek ezt a fehér harcvonalat és ők is jóváhagyták a derék magyar fiuk jószívének ezen őszinte megnyilatkozását.

Már délután három óra lehetett, mikor jelentkezett nálam Balog Pista honvéd és engedélyt kért arra, hogy átmeihessen az oroszokhoz. Még mindig ingujjban volt.

— Mi van veled Pista — kérdeztem tőle — hát elment a jobbik eszed?

— Kapitány úr alázatosan jelentem, az éjjel mikor járőrben voltam, elvesztöttem a piros sallangos otthoni makra-pipámat. Már egy éve hogy magamnál hordom. Most meg láttam, hogy egy muszka nagyban mutogatja és intöget, jüjjek át írte. Hát ha kapitány úr jószívvel mögengedné átmennék érte, mert nagyon hibázzik és nincs mit színom.

Persze megmagyaráztam a becsületes Pistának, hogy ezt nem lehet. Le is löhetik, de ha azt nem, biztosan megfogják és mehet Szibériába fogságba. Láttam, nehezen értette meg és nagyon szomorúan ment el tőlem. Még vissza is rohant, hogy:

— Tessék nézni kapitány úr, most hozza

előre a pipámat az orosz, magosan tartja a keziben.

Felkaptam a látcsöveget és csakugyan az orosz vagy ötven lépésnyire az erdő szélétől felénk eső kis törpe fáig előre jött és oda felakasztotta a pipát. Még átintegetett hozzánk és visszament a többihez. Balog Pista meg bús szemekkel nézett reám, mintha mondaná, hát most elmehetek-e érte?

— Nem lehet Pista fiam, ez csak olyan csapda. Ha oda mennél, rád rohanna vagy öt muszka, aztán elfognának.

— Elbánnék én még tízzel is!

— No jól van, majd ha megint előre megyünk mindnyájan, akkor ott fogod találni a te drága pipádat. Addig itt van egy cigaretta, szívd el búfelejtőül.

Lehorgasztott fejjel ment el szegény, el is felejtette megköszönni a jó magyar cigarettát.

Már sötétedni kezdett. A nap vérvörös koronggal szállt le az oroszok megszállotta hegy mögé. A babonás alföldi fiuk azt mondták:

— Nagyon vörös a nap, holnap nagy csata lesz!

Alkonyodott. A fiuk lassan öltözködni kezdtek. Készítették az evőcsajkákat, mert az esthomály meghozta magával a jó gulyást is. Csak este lehetett ugyanis kihozni az ebédet, mert nappal az orosz tüzérek belelőttek volna a gulyásagyukba.

Zümmögött a tábori telefon és futólépés-

ben engem hívtak a másinához. Biztosan támadás lesz az éjjel, gondoltam magamban. Nagy meglepetésemre hallom, hogy az éjjel itt maradunk, mert az oroszok erősítést kaptak és most mi is megvárjuk míg kipihent saját csapataink segítségünkre jönnek. Éjjel kettőzött figyelőket fogunk előre tölteni, a többi pedig ott ahol van, pihenhet reggelig.

Mindjárt ki is hirdettem a századnak az érkezett parancsot. Sok, nagyon sok kilométert gyalogoltunk napokon át, így hát mindenki örült a pihenőnek, csak Balog Pista nem. Ő szomorkodott, hogy a pipáját annál később fogja viszontláthatni.

Szép csillagos éjszaka borult a csatatérre. Kiküldöttük a figyelő járőröket és csak néha-néha lehetett egy-egy puskalövést hallani. A hold is előbukkant, a tejút fényesen ragyogott millió kicsi csillagjaival, a Gönczölszekér meg úgy ragyogott mint egy királyi hintó. Teljes néma csend honolt a fáradt harcosoktól elárasztott harcmezőn.

Én a harctéren éjjel sohasem aludtam. Csak úgy szundikáltam, de a legkisebb zajra is talpon voltam. Fáztam. A legényem betakart pokróccal és nekidülve valami kerítésfélének, behunyt szemmel pihentem. A mellettem lévő tábori telefonmasina versenyt zümmögött a cirpelő tücskökkel. Messziről, tompán, nagy robbanások moráját lehetett hallani, az oroszok úgy látszik megint visszavonulnak és a levegőbe röpitik minden értékes hadiszerüket,

amit nem vihetnek magukkal. Az orosz vonalból néha-néha egy kis tűzfény csillant fel, még itt vannak a muszkák, mert büdös mahorkadohánnyal megtömött pipájuk tüzét élesztetik.

Igy teltek az órák, mikor éjfél felé, a szellemjárások órájában zajt hallottam, amely mindig közelebb jutott hozzám. Felugrottam! Egy pillanat alatt kirepült szememből minden álmoság, mert a holdfénynél tányérsapkás oroszokat véltem meglátni. Kikaptam revolveremet, és hűséges legényem puskája belekattogott a csendes éjszakába, ahogy lövésre kész állapotba hozta.

— Állj, ki vagy! — kiáltottam teljes erőből, az alig ötven lépésre lévő csoporthoz. Most már tisztán láttam, hogy oroszok.

— Tüzeljek százados úr? — kérdezte a legényem.

— Nem kell löni, én vagyok a Balog Pista! — hallatszott az embercsomó felől.

Látom az oroszok letérdepelnek, és Balog Pista büszkén elém toppan és jelenti:

— Kapitány úr alázatosan jelentem, ezt a öt muszka foglyot én hoztam haza.

— Hát hogyan? — kérdeztem csodálkozva.

— Már késő este volt, a hold is feljött, nekem még mindig nem volt miből szívni. Elmentem a pipámért. Ahogy a bokorhoz érek, úgy volt ahogy a kapitány úr mondotta, réám

— Kapitány úr alázatosan jelentem, ezt az öt muszka foglyot én hoztam haza! A pipám meg tessék nézni, itt van teljes épségben.

rohant ez az öt muszi. Ejnye, hát engem akartok befogni, gondoltam magamban, a puskámat a végire fogva alaposan elagyabugyáltam vagy kettőt. Közben úgy kiabáltam meg vezényeltem, mintha még vagy tíz ember volna mögöttem. A muszkasógorokat sikerült is becsapnom, megijedtek és az egyik kezdte, a többi meg utána eldobta a fegyvert, térdre ereszkedtek úgy mint most és égneek emelték a kezüket. Így már jól van, mondok és a pipámat magamhoz véve, idehoztam ezt az öt jó embert a kapitány úrnak. Csak kettőnek vérzik a feje, a többi makkegészséges. A pipám meg tessék ide nézni, itt van teljes épségben.

— Derék, bátor fiu vagy, Balog Pista!

Elmentem megnézni az oroszokat. Mikor közeledtem feléjük alig tudtam lecsitítani őket, mind jajgattak.

— Gospodin kapitán! Gospodin kapitán!
— egyre ezt hajtogatták.

A sebesülteket a század sebesültvivői első segélyben részesítették, összekötözték betört fejüket és Balog Pistával vissza akartam küldeni őket az ezredes úrhoz. Balog Pista azonban megszólalt:

— Kérem mással visszaküldeni őket, mert nékem még egy kis dolgom van!

— Micsoda, Pista fiam!

— Visszamegyek egy emberrel és elhozom az öt muszka öt fegyverét is.

És Balog Pista vissza is ment a fegyve-

rekért. Az ellenség előtt tanusított bátor és el-
szánt magatartásáért a nagy ezüst vitézségi
érmét kapta. Ma is büszkén és boldogan
hordja. Hívják pedig mostan mindezek miatt:
vitéz Balog Istvánnak!

A magyar huszár.

Minden magyar gyermeknek a szive hangosabban dobog, mikor a trombitást hallja és utcahosszat végigfut az örömhír: Jönnek a huszárok! Kipirult arccal nézi a ficáncoló paripákon ülő deli legényeket.

De tudjátok-e, hogy honnan ered ez a szó: huszár. Ez a világhírűvé lett magyar lovas katona, először Hunyadi Mátyás király fekete seregében tűnik fel. Feketének nevezték pedig ezt a híres nagy hadsereget, fekete öltözete és fegyverzete után. Ebben a fekete hadseregben tüntették ki magukat először, ötszáz évvel ezelőtt a magyar huszárok. Ugy mondják, hogy a földbirtokosoknak, húszelek után egy lovas-katonát kellett ajándékozni az országnak, és ezért huszároknak nevezték el őket. De a költő nem így magyarázza, hanem mert olyan vitézül harcoltak, hogy *egy* magyar lovas életének, *húsze* ellenséges katona volt az ára.

A huszár név onnan ragadt a huszárra:
Hogyha meghal, halálának *húsze* az ára!

Látjátok, ezek a kemény legények, ezek a derék magyar huszárok a nagy háborúban is megállották helyüket. Régi dicső hírnevüket csak öregbítették és történelmük könyvét új aranylapokkal gyarapították.

Minden nemzetség katonája félt tőlük és reszketve gondoltak arra a vészes percre, hogy a harcmezőn kardélük elé kerüljenek. Mindjárt a nagy háború elején elnevezték őket vörös ördögöknek, vörös nadrágjukról és vörös csákójukról. A hetyke francia is ijedten úgy írt róluk: „Le terrible diable rouge!“ Ami annyit jelent, hogy a rettegett vörös ördög. Bizony egyformán rettegett is tőle a muszka kozák, a szerb komitácsi vagy az oláh, bocskoros talmi huszár.

Nem egy, de száz gyönyörűnél gyönyörűbb mesét tudnék nektek elmondani a magyar katonai huszárvirtusokról. Most Zombori Andris honvédhuszár hűségéről és önfeláldozásáról fogok mesélni.

Nemcsak parancsnoka, hanem századának apja volt vitéz Csontos Imre huszárkapitány. Minden ember rajongott érte. Szigorú, rendtartó, fegyelmet követelő, de igazságos, aranyszívű embernek ismerték. Minden huszárját fiamnak szólította és a század minden lovát nevének hívogatta. A század lovai úgy ismerték a hangját, mint huszárai a jó magyar szívet. Egy szép magyar komondor kutyája is volt Csontos kapitány úrnak. „Bodri“-nak hívták a hűséges állatot, egy pásztortól kapta

ajándékba kicsi kölyök korában. Ott nőtt fel a kasszárnya istállójában. Mindig a kapitány úr lova mellett aludt. „Pompás“-nak hívták a század legszebb lovát, a kapitány úr paripáját. Pompás és Bodri igen jó barátok voltak. Így is illik, mert a ló és a kutya, a két legnemesebb és legokosabb háziállat. Mikor Pompásnak sebes volt a lába, a Bodri kutya nyalogatta, hogy gyorsabban gyógyuljon. Zombori Andris huszár, a tisztiszolga, ilyenkor sokáig elnézte, hogy mennyire szeretik egymást az állatok és elgondolkozott azon, miért nem szeretik egymást így az emberek is . . . ?

Kitört a háború!

Az országban köröskörül

Véres kardot hordtak körül,

Aki vitéz, aki huszár

Üljön lóra, jön a kozák.

Elindult a huszárszázad. Csontos kapitány úr a parancsnok Pompás nevű lován elől, utána Zombori Andris a legénye és Bodri kutyája, hosszú bozontos farkával.

Az egész város ott volt az indulásnál. Minden huszárnak piros-fehér-zöld pántlika a sapkáján, a lovak fejszerszámjai virágokkal voltak feldisztve. A kapitány úr Laci fiát még egyszer felemelte mamája a nyeregbe, hogy egy búcsúcsókot adjon a hazájáért harcba induló papuskájának. Elhangzott a vezényszó:

Lépést, indulj!

A trombitás olyan szépen fujta, olyan szívhezszólán, hogy a búcsúzó leányok mind

sírtak. De annál vígabbak voltak a huszárok. Amint elhallgatott a kürtös, belevágtak egy ropogós magyar nótába:

*Maradt itthon kettő-három nyomorult,
Rátok lányok még az ég is beborult!*

A hangos nótától a lovak is ficáncoltak, és bizony fiaim, valóban úgy nézett ki ez a huszárszázad, mintha táncolva menne a háboruba.

Ahány falun átlovagoltak, mindenütt virágosó, pántlikás lobogó és fehér kalács fogadta őket. A „Pompás“ olyan hetykén lépdelt a század élén, mintha érezte volna, hogy ő viszi a század apját, a vitéz kapitány urat.

Alig mentek egy napot és egy éjszakát, már az ország határán voltak. Elbúcsúztak a magyar földtől és neki az idegen országnak, keresni az ellenséget, merre van és merre jár.

Már jöttek az ijedt öreg lengyel parasztok és sápadt arccal mesélték, hogy orosz kozák lovasok jártak erre, de azonnal megfordultak, mihelyst hallották, hogy jönnek a vörös ördögök, a magyar huszárok.

Csak úgy ragyogott a magyar fiuk szeme, mikor meglátták az első menekülő, visszavágató kozákot. Mindegyik megsimogatta töltött fegyverét, hüvelyében megtáncoltatta éles kardját és szeretettel veregette meg nyakánál hűséges társát, a kitartó jó lovát.

Csontos kapitány úr rögtön kiadta a parancsot:

— Üldözni fogjuk a kozákokat!

Minden huszárgyerek jól a szemébe húzta sapkáját, jó nagyot húzott a kulacsában lévő hazai itókából és élén a kapitánnyal, megindult az üldözés.

A század apróbb csoportokban indult el. A kapitány úr pedig megparancsolta, hogy ha a sötétség beállana, rámutatott arra a hagymalakú templomtoronyra, ahol a század gyülekezni fog. Egyszerre hangos lett a környék. Innen is — onnan is puskalövéseket lehetett hallani. Az esti szellő meg amolyan magyaros kiáltásokat vitt tovább: Rajta! Elfogni! Szúrj bele! Fiuk utánam!

Egy-egy huszárjárórt lehetett látni, ahogy boldogan kísérgették az elfogott kozákokat, kicsike apró macska lovaikon.

De közeledett az est és csend borult a sötét csatatérre. A huszárok, a kapitány úr parancsához híven, mind a templomhoz lovagoltak, mert ott gyülekezett megint a század.

Mikor az utolsó huszár is megjött, kétszer annyi hadifogoly orosz kozák volt ott, mint magyar huszár. Hangosan mesélték egymásnak első hadisikereiket és az volt büszkébb, aki több kozákról tudott beszámolni. Már az egész század együtt volt, csak a kapitány úr meg a trombitása hiányzott. Pedig leginkább neki szerették volna elmesélni vitézi tetteiket és megmutogatni a befogott muszikát.

Már késő este volt, de a kapitány úr csak nem került elő a trombitással. Legjobban a

legénye, Zombori Andris búslakodott. A fiatal hadnagy úr körül gyülekeztek és azon tanakodtak, mitévők legyenek. Mi történhetett a század apjával, mi baj érhetette a kapitány urat. Volt olyan ember, aki látta, mikor már erősen szürkült, hogy a kapitány úr a trombitástól kísérve, vad rajta-rajtában vágtazott egy major mellett, kezében kivont kard csillogott. Zombori Andris tiz huszárral lóra ült és sebes ügetésben elindultak a majorhoz. A század anyja, az őrmester úr is magához vett vagy öt huszárt és elindult keresni, a véletlen szerencsére bízva magát. Az egyik ember tanácsára magaslángu tüzet is raktak és csak úgy visszhangzott a falu, ahogy teli torokkal ordították a fiuk:

— Második század — gyülekezőőőő!

Visszajöttek a keresésre kiküldött járőrök is, Zombori Andris is megérkezett a tiz huszárral, de minden hiába, a kapitány urat és trombitását nem találták sehol. Egyszerre az is feltűnt az embereknek, hogy a Bodri kutyát sem találják sehol.

Már éjfél felé járt az idő, mikor a tűz körül körben tanakodó emberek, a falu felől éles csaholással közeledni látták a Bodri kutyát. Odaugrott a parázs körül ülő emberekhez, egyenesen neki a Zombori Andrishoz és nyakába ugorva, hangosan csaholt. Szegény Bodri kutya, csupa sár volt a hosszú szőre, a farkát levágták átkozott kezek és most vették csak észre, hogy a jobb lábában puskalövéstől eredő

sebe van. Folyton szeliden harapdálta Zombori Andris kezét, mintha hívná, hogy jöjjön utána.

Vajjon mit akarhat ez az állat Zombori Andristól? Hová hívja, csalogatja. A hadnagy úr úgy gondolta, hogy Bodri biztosan tudja, hol a kapitány úr, talán vele volt és most visszajött hívni a legényt, mert a gazdája beteg vagy sebesült. Az őrmester mindjárt az egész századdal el akart indulni, de a hadnagy úr megmagyarázta, hogy nem lehet itt hagyni parancs nélkül a falut. No meg, ki őrizné a sok száz összefogott kozákot. Végül majdnem hajbakaptak a huszárok azon, hogy vajjon ki legyen az a husz ember, aki Zombori Andris meg a Bodri kutya vezetésével a kapitány úr keresésére fog indulni.

A legkeményebb huszárokat és a legjobb levakon ülő fiukat válogatta össze a hadnagy úr.

Elindultak. Elöl huszonegyediknek Zombori Andris, de még annál is előbbre a nyeregéhez madzaggal odakötözött hűséges Bodri.

A ravasz Kácsa Pityu cigány huszárt is magukkal vitték, mert annak igen sok esze volt még akkor is, mikor bajban voltak.

— Azt mondom én, — kezdte Kácsa hal-
kan a beszédet — hogy ez a kutya a gazdájá-
hoz vezet minket. A kapitány úr biztosan meg-
sebesült, ha a kutyája is lövést kapott. Nagy
golyózáporban lehetnek. Hogy pedig az oroszok
fogságában van, azt onnan sejtem, hogy a ke-
gyetlen kozákok levágták a Bodri farkát. És

úgy hiszem, ott túl az erdőn, a posványosban eshetett meg a baj, mert a Bodri kutya lompos szőre csupa vizes sár, már pedig erre nem esett az eső, hát csak ott lehetett sáros.

— De okos vagy more! — mókáztak vele a fiuk.

— Nem baj, ha egy ezred kozák is vigyáz rája, mi nekirugtatunk a csürhének, ugy-e, fiuk? — szólott Zombori Andris elszántan.

Ebben a pillanatban nagy csattanás hallatszott. Zombori Andris kiverte az utolsó pillanatban Velő Mihály kezéből a gyufás skatulyát, amivel pipájának kialudt tüzét akarta életre kelteni.

— Szerencsétlen flótás, csak nem akarsz gyufát gyujtani, hogy a sötétben észrevegyenek az oroszok? — szólt jóindulatu haraggal a derék harcos.

Egyszerre a Bodri kutya befordult egy gyalogútra és az erdő felé vezette a huszárokat. Már egy jó félórája lovagoltak hangtalanul egy erdei úton, mikor messziről énekelni hallottak. Szomorú, bús nótát. Még az erdő is sírt a hallatára. Mert hiszen sírva vigad a magyar. A Kácsa cigány azonban megállapította, hogy nem magyar nóták ezek, hanem oroszok bőgnek ottan. Még pedig igen sokan — tette hozzá kissé félénken.

— No már meg vagy ijedve, — mondta Andris — hát te Kácsa itt maradsz, hogy hírvivője lehess a századnak, ha mind itt halunk meg!

A Kácsa cigány visszamaradt és most már hús merész és elszánt magyar huszárgyerek, lélegzetviassafojtva, közeledett az orosz tábor felé.

Egy nagy útkanyarulat után, Uram Isten, majd elállt a szívverésük, hiszen alig egy jó kőhajtásnyira ott volt előttük egy muszka kozák szotnya tábora. A lovak lenyergelve, a földön heverték, a kozákok majdnem mind aludtak, akik ébren voltak, egy nagy tűzrakás körül pipáztak és daloltak. No most mit tegyenek? Ahogy így tanakodnak, hát egyszerre megjelenik gyalog a Kácsa cigány. Szégyelt lemaradni. A lovát kikötötte a fához, hogy el ne tévessze visszafelé az utat, ő meg gyalog eljött a többi után. Mindjárt kész is volt a terve:

— Tudjátok mit fiuk, — mondta suttogva, — én levetkőzöm ingre és a Bodri kutyával előre megyek kikémlelni a helyzetet. Ha elfognak, majd csak kivágom magam, jártam én már Oroszországban, mint cigánymuzsikus. No meg nem lesz nálam semmi fegyver, csak ez a sánta kutya.

El is indult. Alig múlik el egy negyed óra, hát visszajön a Kácsa a Bodri kutya nélkül és majd elestek a csodálkozástól, a kapitány úr lovát, a szép „Pompást“ vezeti a kantárnál.

— Nem hiába voltam én lőkötő fiatal korban — mondta suttogva a Kácsa cigány — de legalább visszaloptam a drága gazdám gyönyörű lovát.

Azután elmondta, hogy minél közelebb jöttek a táborhoz, annál jobban szűkölt és vonyítani kezdett a jó Bodri. Muszáj volt elengednie, mert különben elárulta volna. De jól megnézte magának az utat, merre ment a Bodri. A tábor közepén egy gémes kútnál állott meg. Gyengén lehetett is látni a kutat, mutatta is: Lássátok, ott fekszik egy szalmakazal alján a kapitány!

— A Pompást meg úgy ismertem meg, hogy minden ló a földön hevert fáradtan, csak ez a magyar telivér állott búsan a négy lábán. Nagyot nyerített, mikor meglátta a Bodrinkat. De az csak rohant el mellette a kapitány úr felé. Lassan odakúsztam, aztán egy orosz nótát dalolva, úgy tettem, mintha itatni vinném és idecsavarodtam vele.

Majd összecsókkolták a derék cigányt.

— Jól van, jól — mondta ravaszul — de én itt várok rátok a lóval, csak verekedjete ti most a kapitány úrért!

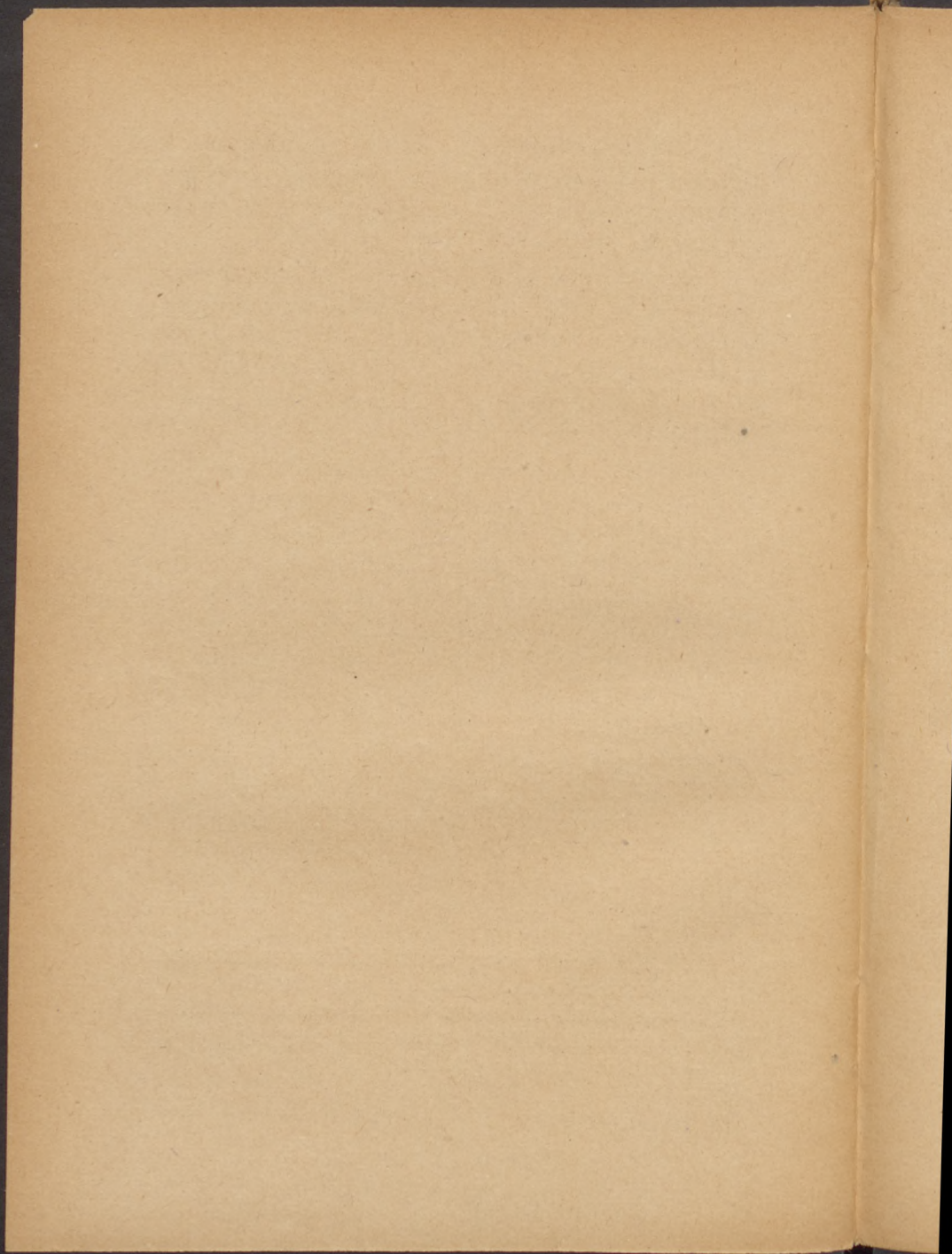
Ugy is lett. A húsz legény jobb kezébe vette a fegyvert, felhúzta a ravaszt és elindultak. Az egyik kozák észrevehette őket, mert nagyot kiáltott ijedtében.

Erre a fiuk gyorsan tüzelni kezdtek a puskából, de csak egyet lőtt mindenki. A puskákat szijjuknál fogva a nyakukba dobták, marokra kapták a csuklójukon bojtjánál lógó éles kardjukat és szélvész sebesen vágta, az ijedten kapkodó orosz táborra rontottak.

Rajta! Rajta! Rajta!

Vitéz Csontos kapitány ur ott feküdt a szalmakazal
alján. Mellette a Bodri kutya nyalogatta kezét.
Elsőnek Zombori Andris ugratott oda a lovával. A
többi még vagdalkozott, mikor ő már boldogan kiabálta:
— Gazdám, édes jó gazdám!

Torkaszakadtából ordított mindegyik. A nehéz kardokkal pedig olyanokat suhintottak jobbra is, meg balra is, hogy akit érintettek, az a halál fia volt.

Igy vágta maguknak utat nyergeken pokrócokon át és legázolva a nehezen ébredő kozákokat, a kúthoz rontottak. A nagy zavart és ijedt kiabálást még jobban fokozta Bodrinak az éktelenül mérges és hangos ugatása.

Elsőnek Zombori Andris ugratott a kúthoz lovával. A többi még vagdalkozott, mikor ő már boldogan kiabálta:

— Gazdám, édes jó gazdám!

Vitéz Csontos kapitány úr ott feküdt be-kötött fejjel a szalmakazal alján. Egyedül. Mindenki elszökött mellőle. Nem tudott beszélni, csak integetett, vegyék fel. Velő Mihály is odaugratott, felkapták a vitéz kapitányt nyergükbe és gyorsan vissza, oda, ahonnan elindultak.

— Gyülekezőöööö!! — ordították Andris meg Mihály.

A derék magyar legények még visszafelé vágtaözva is, oda-oda sujtottak egy legénykedni akaró kozáknak.

— Gyorsan, gyorsan, mert már sorakoznak, vannak vagy ezren — kiabálta a Kácsa.

Vitéz Csontos kapitányt nyergébe ültették, ketten, az Andris meg a Mihály közrefogták és hajrá, vágtaözban haza. Csak a Kácsa

maradt le, mert lova messze volt. Ámde vitéz Csontos kapitány úr parancsára megállottak a cigány kikötött lovánál, bevárták és együtt vágtáztak boldogan a faluba.

Nagy volt a boldogság a században.

Hamar előkerültek a hazaival megtöltött kulacsok és a jó pálinkától a vitéz kapitány úr felgyógyult.

És mesélni kezdett:

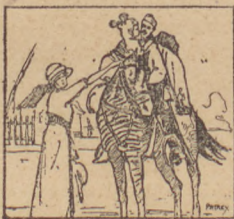
— Már esteledett, mikor észrevettem, hogy a majort felgyújtva, egy pár kozák lóra pattanva, menekülni akar. Kirántottam kardomat, megsarkantyúztam a Pompást és egy-két perc alatt utólértem foglyaikat. Rövid kézitusa után megadták magukat. Visszafelé jövet látom, hogy egy egész kozák szakasz vagy ötven lovas előretör az erdőből és reánk rohannak. Ott hagytam az elfogott kozákokat és rövidíteni akartam az utat, mert bizony a Pompást sohasem érték volna be. Ámde egy mocsárba keveredtem, a Pompás majdnem térdig süppedt, s egész golyózáport zúdítottak felém és elfogtak. Az egyik kozák a hosszú lándzsájával fejen szúrt. No, azután ti jöttetek és kiszabadítottatok. Köszönöm nektek fiaim és ennek a hűséges jó Bodrinak, aki hozzám vezetett titeket.

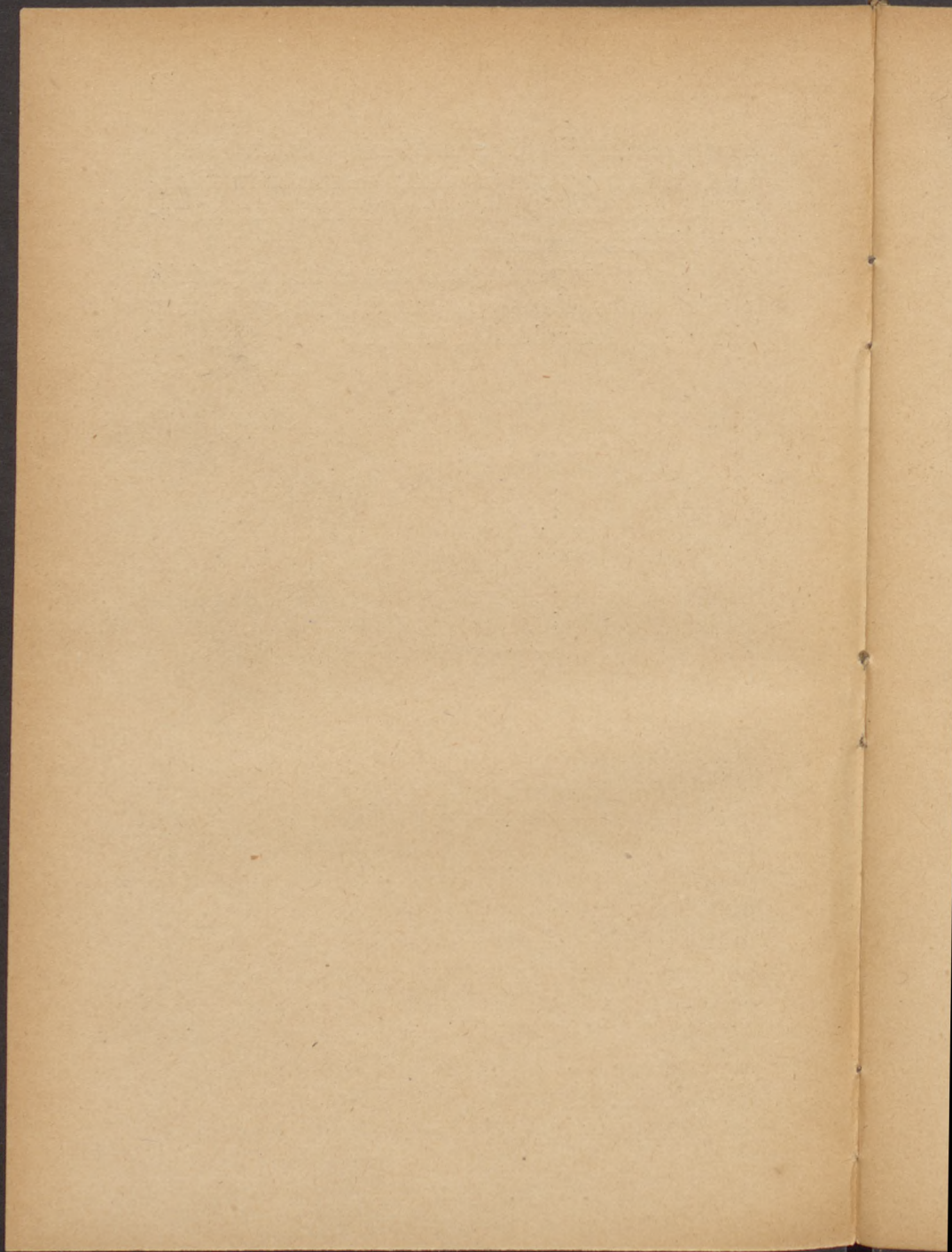
— Éljen a kapitány úr! — kiáltotta az egész század.

— Mégis egyiktök sem kérdezi, hogy hát hova lett hűséges társam a trombitás? Hát bi-

zony annak ellőtték a szép sárga lovát és láttam, mikor gyalog cipelték vissza a hadifogságba. Ha hazajön, arany vitézségi érmet fogok kitűzni a mellére! . . .

A nap fényes sugarai lassan bevilágították a falut, a derék magyar huszárokra egy új nap virradt, új harcokkal a hazáért!

Uzsok.

Ez a név örökkön örökké a magyar katonának vitézségét fogja hirdetni. Ha dicsőséget jelent Nándorfehérvár, ha gyászt jelent Mohács, akkor vitézséget és kitartást fog jelenteni Uzsok.

Mikor már a vad orosz hordák betörték Magyarországra, mikor rabló kozák bandák Máramarosszigeten már arról álmodoztak, hogyan fognak bevonulni a fővárosba, Budapestre, akkor az orosz tömegeknek nekivetette magát mindkét vállával a magyar honvéd és izzó hazaszeretetétől ösztökélve, emberfeletti munka árán, kiverte hazájából azt a gaz népet, amely már 1848-ban is megjelent, hogy elősegítse rabszolgává tenni a magyart.

Futva menekültek a magyar fókos elől és hasig gázolva a hóban, hanyatt homlok rohantak ki a szent magyar földről.

Ekkor a magyar honvéd ott termett az

uzsoki szorosnál, megvetette a lábát és megfogadta, hogy utolsó leheletéig védelmezni fogja a Kárpátok határkapuját. Megállott és onnan többé egy lépést sem tett hátrafelé, hanem mindig előre, mindig beljebb, a nagy orosz medve testébe nyomult előre.

Amit az 1848-as honvédeknek Bem apó jelentett, azt jelentette az 1914-es honvédeknek a hős Szurmay apó. Amerre csak járt, ahol megjelent, ott a magyar fiúk kalaplengetve éljenezve fogadták a szeretett vezért. Csak-hogy Bem apó lóháton, Szurmay apó pedig automobilon járta végig fiainak harcvonalát. Hányszor láttuk gépkocsiját Uzsokból előrerohanni Siankiig és Jaworowig. Igen, ő volt fiaim, a mi vezérünk és ez a két név Uzsok és Szurmay elválaszthatatlanok egymástól.

Régen nem volt olyan erős, zimankós tél, mint akkor. Sokszor nyakig érő hóban jártunk és nemcsak az oroszokkal, de még farkascsoárdákkal is meg kellett verekednünk. A Kárpátok magas bércein, puha hóban feküdve, pihentük ki napi harcainknak fáradalmait. Sokszor még éjjel sem volt nyugtunk, akkor előre harcoltuk magunkat. Ki gondolt akkor fáradtságra, mikor a magyar földről vertük kifelé az orosz? Az utolsó leheletig, az utolsó csepp erőnkig, megfeszítve minden izmunkat, másztuk a hófödte hegyeket, hogy átkarolhassuk, bekeríthessük az oroszokat. A honvédek hófehér köpenybe bujva, hatoltak előre a hórétégeken át, hogy az orosz könnyen meg ne ismerhesse a

Farkasordító hideg havas éjszakákon át, rendület-
lenül állott őrhelyén fehér hóleplevel a hős honvéd.

csukaszürke ruhájukat. A magyar lányok hósapkákat, térdmelegítőket, haskötőket, csuklódévéket és meleg gyapjuharisnyát küldtek nekünk. Az egész ország szeme az uzsoki hősökön pihent. Mindenki szívszorongva leste, meg tudjuk-e tisztítani az országot ettől a vad népségtől. Néha két napig sem kaptunk meleg ételt, hiszen a gulyáságyuk nem mászhattak fel a magas hófödte hegyek tetejére. Mégis előrementünk. Előre a magyar határig és azon is túl.

Farkasordító hideg havas éjszakákön át, rendületlenül őrhelyén állott fehér hóleplevel a hős honvéd. Hány derék magyar fiúnak fagyott el a keze, lába. Ha most egy kéz vagy láb nélküli hős katonát láttok, akkor annak biztosan a nagy háború első zimankós telében, ott fenn az uzsoki ormokon, hasig érő hóban állva, fagyott meg a keze vagy a lába.

Mégis ott állottunk, mégsem jöttünk hátra a melegebb völgyekbe, mégis mint bérctetón a szikla, oly rendületlenül kitarított őrhelyén a magyar honvéd. És mikor jött a parancs, hogy előre: mint tüzes istennyila csapott le az ellenre.

A jaworowi országút mellett állottak mindkét oldalt a huszonkilences budapesti honvédek. Ez az ezred volt az uzsoki kapu portása. Ezen az egy helyen lehetett ki- és bejárni. Sokáig, talán négy hónapig voltunk e falu mellett. Szépen kijavítottuk az útjait.

rendbehoztuk a patak partját, új hidakat építettünk a régiék helyébe, kijavítottuk az oroszoktól megrongált iskolát, újra felépítettük a rombadőlt vadászlakot, megjavítottuk a villanyvezetékeket, helyreállítottuk a vasuti síneket és felrobbantott vasuti hidakat, külön konyhán főztünk a mindenből kirabolt falusi parasztoknak, rumos teát kaptak a nagy hidegben, pincefedezékeket építettünk a lakosoknak, ahova bemenekülhettek, ha az orosz tüzerek nagy bátran a szegény falura lőttek. Egyszóval, ahol csak lehetett, építettünk, javítottunk, segítettünk. Lássátok gyermekeim, ez a magyar katona. Pedig ez egy lengyel falu volt, egyforma hitvallást valló az oroszokkal, szokásaiban és nyelvében nem nekünk, hanem a szláv oroszoknak rokona. Mégis az orosz szívtelen vadságában, műveletlenségében, ahol csak megjelent, rabolt, gyujtogatott, rombolt és pusztított.

Ennek ellenkezője a jószívű, nemesen gondolkozó magyar katona. Nem is átkozta azt békés polgár soha sehol. Amerre csak járt, segített és épített. Mindig csak adott, sohasem vett el semmit. Utolsó, szűkösen kimért falat kenyérét is megosztotta, ha feléje nyújtotta egy éhező, kéregető kezét.

Az oroszoknak igen fájt a foguk az uzsoki kapura és sokszor támadást kíséreltek meg ellenünk. Éjjel és nappal, de mindig sikertelenül. A honvédek ércfalát sohasem sikerült áttörniök. Tőlünk balra a pécsi tizen-

kilencedik honvéd, tőlünk jobbra a budapesti harmincadik honvédezred segített minket, minden harcunkban testvériesen. Sikert, siker után értünk el vállvetett munkánkkal. De volt is ám bor, rum, cigaretta, sajt, pálinka, jó huskonzerv és naponként este forró hazai módra készített gulyás.

A vezérünk gondoskodásából kaptunk bő csizmákat, jó meleg szörme bekecseket, hosszúszerű halina csizmákat, szörmés keztyűket, hósapkákat, jó ruhát, köpönyegeket. Hadiszerekben sem volt sohasem hiány. Kaptunk új géppuskákat, aknavetőket, sok tüzérseget, orvosságokat és jó orvosokat. Még a „kövér Bertából“ is kaptunk egy párat. „Kövér Bertának“ csufolták a legnagyobb ágyuinkat. Ezek olyan nagy golyót lőttek ki magukból, hogy bizony nagyobb volt mint te, kedves fiam. Mikor a golyó becsapódott a földre, olyan nagy lyukat hagyott maga után, hogy egy huszár könnyen elbujt benne a lovával együtt.

Mindent adtak nekünk, de meg is érteltük, mert híven teljesítettük mindig a reánk bízott nehéz feladatokat.

Mire felolvadt a sok hó, mikor melegebben sütöttek a nap arany sugarai, alig nyíltak a májusi rózsák, támadásra indultunk. És ahol a honvéd támad, ott csak megvert ellenség létezhet. Meg is vertük az oroszokat, megint futottak, de olyan gyorsan, hogy alig győztünk utánuk szaladni.

Messzi hátunk mögött hagytuk Uzsokot
és a nappalt is éjjellé varázsoló égő petróleum-
forrásokon át, kergettük az oroszot vissza, oda,
ahonnan jött, vad és műveletlen országába . . .

A lengyel várat védő magyarok.

A nagy háboru első évében, annak is a vége felé, a milliónyi erős orosz hadsereg másodszor körülzárta a lengyel Galiciában lévő várunkat. A várat úgy hívták, hogy Przemysl, amit úgy kell kiejteni és olvasni: Psemiszl.

A vár őrségét nagyobbrészt magyar honvédek adták. Parancsnokuk pedig az oroszoktól rettegett hős Tamássy honvéd tábornok volt. Ugy állott magára hagyva a vár a lengyel mezőkön, mint egy kicsi sziget a nagy óceáni tenger közepén.

Belül a hős maroknyi honvéd csapat és kívülről az őket körülzáró hatalmas nagy orosz hadsereg.

Senki élő fia nem jöhetett ki a várból és senki sem mehetett be a várba. Csak repülőgépen lehetett ki, meg berepülni. Így vitték a levegőben a magyar fiuk kis tábori levelezőlapjait is. Magasabbra kellett szállni, mint a madár, mert különben a körülöttük lesben álló orosz tüzepek lelőtték volna a merész ma-

gyar repülőket. De ezek nem ijedtek meg és gyakran jött a légi üzenet, hogy jól vannak és ne féljenek itthon, mert az orosz ha ezerszer is erősebb, ha százszor több ágyuja van, de a magyar honvédeket fegyverrel sohasem fogják tudni leküzdeni.

Mindjárt a körülzárás első napjaiban az orosz tábornok fehér zászlóval egy hadikövetet küldött. Levél volt nála, melyben üzenetet hozott a vár parancsnokának.

A fehér zászlóval és trombitással közeledő hadikövetet a magyar fiuk közel engedték jönni magukhoz. Itt azt mondotta, hogy levelet hozott az orosz főparancsnoktól a vár parancsnokának, amit személyesen kell átadnia.

Az orosz hadikövetnek kendővel bekötöztek a szemét, nehogy meglássa, miként van berendezve a vár. Ugy vezették bekötözött szemmel a parancsnok elé. A levélben pedig nem kevesebb állott, mint egy felszólítás, hogy a magyarok ne harcoljanak tovább, adják meg magukat, adják fel a vár védelmét és akkor a hajuk szála sem fog meggörbülni, nem lesz semmiféle bántódásuk.

Csakhamar megvolt a válasz, amely így szólt az orosz parancsnokló tábornoknak:

„Tábornok Ur! Méltóságomon alulinak tartom, hogy levelére válaszoljak.

Várparancsnok.“

Ezzel a pofonnak beillő válasszal vezették vissza a bekötözött szemü hadikövetet a vár

„Az orosz hadikövetet úgy vezették bekötözött szemmel a várparancsnok elé. A hadikövet jobb kezében a fehér zászló és az orosz trombitás egész tüdejével fújta a díszjelet.“

külső legelső vonaláig. Itt levették szeméről a kendőt és útnak bocsájtották, vissza az orosz főparancsnok tábornokhoz. A hadikövet megint lóra ült, a jobb kezébe vette a nagy fehér zászlót és az orosz trombitás egész tüdejével fujta a díszjelet. Persze a magyar fiuk nem bántották, nem is lőttek reájuk egyszer sem. Még vagy öt percig lehetett őket látni, majd azután eltűntek egy erdő mögött.

Képzeltetek gyermekeim, milyen dühös volt az orosz tábornok, mikor megkapta a válaszlevelet. Dühében még aznap elrendelte az általános nagy támadást a vár ellen. Ahány gyalogos volt, az mind támadott. A kozákok is rohamozni próbáltak. Minden orosz ágyu, ahány csak volt, mind-mind elkezdett tüzelni és szünet nélkül lőtte a várat. Soha az életben nem láttatok egy csomóban annyi embert, mint amennyi hosszú köpönyeges tányérsapkás orosz katona indult el egyszerre a támadáshoz.

De a honvédek nem azért magyar fiuk ám, hogy megijedjenek. Mindegyik úgy állt rendületlenül a helyén, mint egy nagy, büszkén egyenes jegenyefa. Elővették hűséges fegyvertársukat, a puskájukat és célozva lőttek a közeledő oroszokra. Az orosz tábornoknak habzott a szája a méregtől, mikor látta, hogy a muzsikok megijedtek, nem mennek előre, hanem hasravágódva bújnak el a honvédek puskái elől.

Hiába is parancsolta a nagyszakállú mu-

zsikoknak, hogy menjenek előre. Fekve maradtak, mert látták, hogy a közelebb merészkedőket, a várárokban, a drótakadályok előtt, a biztos halál várja.

Erre az orosz tábornok orosz csendőrökkel hátulról rálövetett a saját katonáira, hogy előrehajtsa őket. De hiába volt minden. A honvédek egyik orosz rohamot a másik után verték vissza és a vár állott rendületlenül. A nagy orosz támadás alatt egy téglát sem vesztek el a nagy várból.

Az orosz tábornok egy párszor megismételte ezt a nagy támadást, de mindig kudarcot vallott a vitéken és hűen harcoló honvédekkel szemben.

Erre belátta, hogy fegyverekkel nem tudja legyőzni a magyarokat. Más eszközhöz, más módszerhez kellett nyúlnia. Kiszámította az orosz tábornok, hogy hány hónapi eledelük lehet a magyaroknak. Elhatározta, hogy kiéhezetti őket. Majd csak megadják magukat a magyarok, ha nem lesz mit enniök.

Abbahagyták tehát a fegyveres harcot és odafeküdtek, mint a macska az egérlyuk elé, várni, mikor fogy el a várórség élelme.

Bizony elmúlt a karácsony, el az újév, annak is egy két hónapja, de bizony a védőrség kitünően tartotta magát. Sőt egy párszor meglepetésszerűen kirohantak és egy nagyot ütöttek a leselkedő oroszok fejére. Mire azok észhez kaptak, visszasiettek a várba.

De mulottak a napok, a hetek, a hónapok

és a várórségnek mindig kevesebb lett az élelme. Nagyon sok civil ember is volt a várban, azoknak is enni kellett adni. A honvédek napi eledele mindig kevesebb lett. Mikor már nem volt hús, levágták a szép magyar lovakat és lóhúst ettek. Nemsokára elfogyott a liszt is, nem tudtak kenyeret sütni. A honvédek már kenyeret sem kaptak. A vitéz katonák a rossz és kevés ételmezéstől napról-napra gyengébbek lettek. Sokan megbetegedtek. De azért tovább nélkülöztek és szenvedtek a magyar fegyverek dicsőségéért. Zúgolódás nélkül éheztek. Éheztek addig, amig birták. Egy napon szomorúan állapították meg az orvosok, hogy a katonák között ragályszerűen az éhségtífusz betegség ütött ki.

Számolni kellett azzal, hogy a várat át kell adni az oroszoknak.

Táviratoztak a Legfelsőbb Hadúrnak, hogy nem bírják tovább és engedné meg a vár átadását.

Azonnal megérkezett a válasz, hogy a Legfelsőbb Hadúr, a király, csodálattal adózik a hős honvédeknek eddigi harcaiért és nem az orosz fegyverektől legyőzve, hanem az éhségtől megtörve, adják át a várat.

Rögtön hozzáfogtak minden értékes dolognak az elpusztításához, hogy az oroszok kezébe ne kerüljön. Egy egész napon át meg nem szűnő robbantásokat lehetett hallani. A levegőbe röpítettek mindent. Hidakat, raktárakat, lőszert, várfalat, fegyvereket, ágyukat. Nem

maradt egyetlen egy ép ágyu sem, szétrobbantották mindnek csövét. A szegény honvédek, mint a részeg emberek, úgy dülöngtek az éhségtől. Mind lesoványodott, csont és bőr lettek a piros-pozsgás arcú deli magyar legények.

De fellobbant bennük még az utolsó percben is a magyar virtus. Jól van, megadjuk magunkat így félholtan, de harc nélkül így sem.

És ekkor odapattant az arcvonaluk elé az örökké hős Szathmáry honvédezredes. Fegyver nélkül, nádpálcával a kezében állott katonái elé:

— Fiuk, ha Isten velünk, ki ellenünk? Aki igaz magyar, az jöjjön utánam, törjünk ki a vad oroszokra!

És a magyar fiuk sűrű sorokban követték vitéz ezredesüket. Félholtan rohantak előre, örök becsületet szerezni a magyar fegyvereknek.

Fenn az égből pedig büszkén tekinthetett alá Zrinyi Miklós, a szigetvári hős várkapitány, aki ugyanilyen elszántsággal rohant ki maroknyi csapatával a vad török hordák ellen.

Mert a magyar vitézség örökön örökké élni fog!

Honvédek! Az utolsó emberig kitartani!

Tizszeres embersorban támadott az orosz. Mintha a hullámozó tenger indult volna meg soraink ellen. Csak a hajnali órákban érkezünk védelmi vonalunkba és az orosz tüzerek máris hatalmas tűzesővel árasztottak el minket. Nem tudtunk nagy fedezékeket építeni, sem drótakadályokat elhelyezni. Mire felkelt a nap, megindultak az orosz tömegek támadásra ellenünk. Egy sor, két sor, ötödik sor, és még mindig jöttek, mintha a földből bújtak volna elő a hosszú szuronyos muszkák.

Minden élő emberünk a rajvonalba volt. Minden kézipuska és minden géppuska óriási gyorsasággal öntötte felénk a haláltadó tüzet. Hátról a tüzerek is segítségünkre jöttek és csakhamar tüzijátékot rendeztek fényes nappal. Az orosz tüzerek olyan gyorsan tüzeltek, hogy bizony egy dobót nem lehet oly gyorsan pergetni, akár két verővel sem. Majd egyszerre 8—10 ágyu is megszólalt, mintha egyetlen kéz

rántotta volna el az elsütő zsinórt.

Pokoli lárma, robbanás, sístergés, ropogtak a puskák szünet nélkül. Az ellenséges golyók úgy fütyültek a levegőben, mint a kanári madarak. Az ágyugolyók meg olyan süvitéssel vágták át a levegőt, mintha szélvihar kerekedne.

És eközben lassan, de biztosan, mindig közelebb hömpölygött a sok hullámu ember-tenger.

Ordítva adták tovább a parancsokat, de csak egyet értett meg mindenki:

— Honvédek, az utolsó emberig kitar-tani!

Sziréna sípom, amelyről megismertek a derék magyar fiuk, vészesen búgott bele a pokoli ágyuzajba.

— Mindenki a helyén maradjon!

A puskatűz csak akkor tört ki rettenetes erővel, mikor az orosz tüzérek már nem tüzelhettek reánk, mert féltek, hogy a saját előnyomuló csapataikat is eltalálhatják. A géppuskák is elkezdtek kaszálni az emberhullámokban és az aknavető is belefeleselt a nagy harcba. A vásári kerepelőt nem tudja egyiktök se oly gyorsan forgatni, mint amilyen gyorsan kerepel a géppuska.

— Gyorsan tüzelni! — hangosan bíztaták egymást a rajparancsnokok a közvitézekkel.

Az orosz emberhullámok első sorai úgy eloszlottak, mint a gyárkémény füstje a szél-

ben. Egyes csoportok úgy tűntek el, mint a szappanbuborékok. A hátrább eső hullámok mind lazábbak lettek és már csak a tizedik vagy a tizenötödik volt ép és teljesen egész.

— Kitartani, élénken tüzelni!

A puskacsöveink áttüzesedtek a sok tüzelestől. Mint a tüzes vasaló, úgy lesütötte a bőrt az ember ujjáról, ha hozzáért a puska acélcsövéhez.

Csodák-csodája, az emberáradat, a hőmpölygő vészes emberhullámok megállottak, megrekedtek. Először megállottak, mindenki hasra feküdt.

A magyar fiuk erre még jobban felbátorodtak, merészen kibujtak a kis földhányások mögül és célozva tüzeltek. Nem sokáig bírták a muzsik. Egyik-másik jobb, fedettebb helyre akart hátraugorni. Megpróbálta. Sikerült. A rossz példa ragadós. A többi is próbált. Ugráltak, mint a szöcskék, de hátrafelé.

A honvédek belefáradtak a tüzelésbe, egy kis önkéntelen tűzszünet állott be.

Nosza megragadták az alkalmat a nagyon előremérészkedett muszkák és az egész ember-tömeg, most már nagy rendetlenségben visszafelé futott.

A mieink boldogan nézték teljes sikerüket, az ellenség megfutamodását. Nem is céloztak rájuk. Csak úgy utánuk lőttek, hogy jobban megszalasszák ezeket a nagy darab muzsikokat.

De ott hátul sem volt nyugtuk, mert meg-

jelentek a mi repülőgépeink és a magyar pilóták bombaesőt küldtek a támadókedvű oroszokra.

Megint győzött a magyar!

Boldogan akartam telefonon jelenteni parancsnokainknak a sikert, de a masina rossz volt. Nem válaszolt senki.

Balra tőlünk, sokkal jobb helyen, egy dombtetőn is saját csapataink voltak. Még egy jó órával ezelőtt ott láttam őket. Most odapillantok, nem látok senkit. Eszembe nyilalt, hogy egy cseh ezred volt. Hirtelen jobbra kaptam a fejem, mert tudtam, hogy amott meg egy oláh ezred védte a vonalunkat. Nem láttam semmi mozgást. Balsejtelmek lettek úrrá rajtam. Figyeltem a katonáim arcát, nem-e vették ők is észre, hogy a szomszédaink cserbenhagytak.

Küldönc érkezett, írásbeli paranccsal:

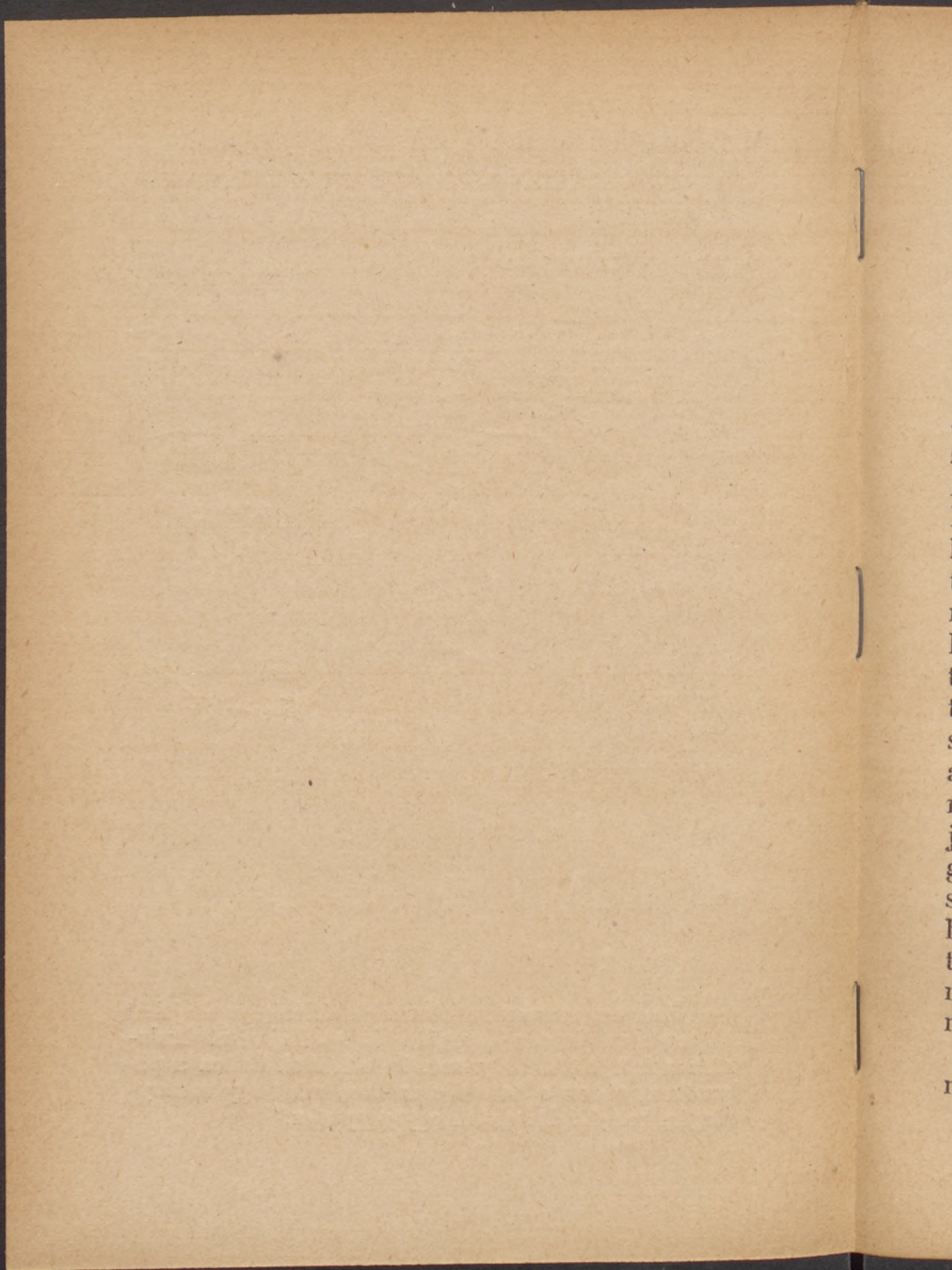
— Az utolsó emberig kitartani. Egy német zászlóalj útban van két német üteggel.

Az ezredparancsnok úr küldte a faluból, talán egy félórával ezelőtt. Mesélte a küldönc, hogy akkor már az oláh katonák visszaszálingóztak a falu felé. Láttam, egyedül maradtunk.

Odapillantottam, ahonnan a derék német testvéreinknek kellett volna jönniök. Hangoosan vert a szívem, mert megpillantottam látsövemen át, a mindig hűséget jelentő hegyes német sisakokat. Mögöttük porfelhő, a német tüzerlovak patái verték fel az út porát.

„Ezer és ezer orosz közeledett felénk, sapkájukat magasan csóválva a levegőbe és puskájukkal hadonászva integettek, hogy nem fognak löni. Ebben a pillanatban, ebben a halotti csendben, mint egy mennydörgés, beléjük durrantott egy géppuska.“

Megmutattam a honvédeknek a közeledő hűséges fegyvertársainkat, akikről már tudtuk, hogy méltó harcos testvérei a magyar honvédeknek. Még egy fél óra és itt lesznek a kameradok, megint kart-karba öltve fogunk harcolni, mint az uzsoki szorosnál.

Ámde örömet csakhamar kétségbeesés váltotta fel. Elállt a szívverésem, mikor az őrmester ijedt szavára hátranéztem. Ezer és ezer orosz közeledett felénk, sapkájukat magasan csóválva a levegőbe és puskájukkal hadonászva integettek, hogy nem fognak löni. Ebben a pillanatban, ebben a halotti csendben, mint egy mennydörgés, beljük durranott egy géppuska. Mihályffy főhadnagy irányította. A hátul fekvő tartalékszakas Deák hadapróddal, tüzelt árasztotta el a muszka tömeget. Akinek csak fegyver jutott, mindenki tüzelt. Az emberek a rajvonalból ideszaladtak segítségünkre. Amint hívom őket, látom, hogy az előbb megszaladt sűrű orosz embertömeg, mint egy csürhe, ordítva megindul. A hátuljövők fehér zsebkendőt lengetnek, de a magyar honvéd golyóval felel. Egyszerre az orosz sorból kiugrik egy hatalmas nagy ember, hangja mint egy oroszláné, és ordítva felénk tör. A többi utána. Még talán öt lépésre vannak és Mihályffy főhadnagy géppuskája szünet nélkül önti feljük a tüzet.

De nagyon sokan voltak. Fiaim, mondom nektek, talán százszor annyian, mint mi.

Reánkrohantak, összeszúrtak, kiraboltak,

levetkeztettek, a jó Isten csodája, hogy életben is maradtunk egynéhányan.

Napokon át megcsúfoltak, meghurcoltak, éhezettek minket. Hajtottak étlen szomjan, mint a barmokat, vad kozákok kancsukával. Futottak szüntelen a felmentésünkért harcoló német testvéreink elől. Szívrepesve vártuk őket, de mihelyst közelebb ért az ágyudörej, felkorbácsoltak minket — és tovább. Tovább a messzi Szibériába.

Némán tűrte a magyar katona magaláztatását. Csak ezt hajtogatta mindenki.

— Az Isten verje meg a cseh hazaárulókat!

Mert a csehek gaz árulásának köszönhetjük, hogy hadifogságba jutottunk. Ezek a bal szomszédaink megadták magukat harc nélkül és a hátunkba vezették az ellenséget.

Ezt cselekedték ők az egész nagy háború alatt. Ezek a hazaáruló gazemberek sok száz-ezer magyar katonát juttattak a szibériai ólóbányákba rabmunkára.

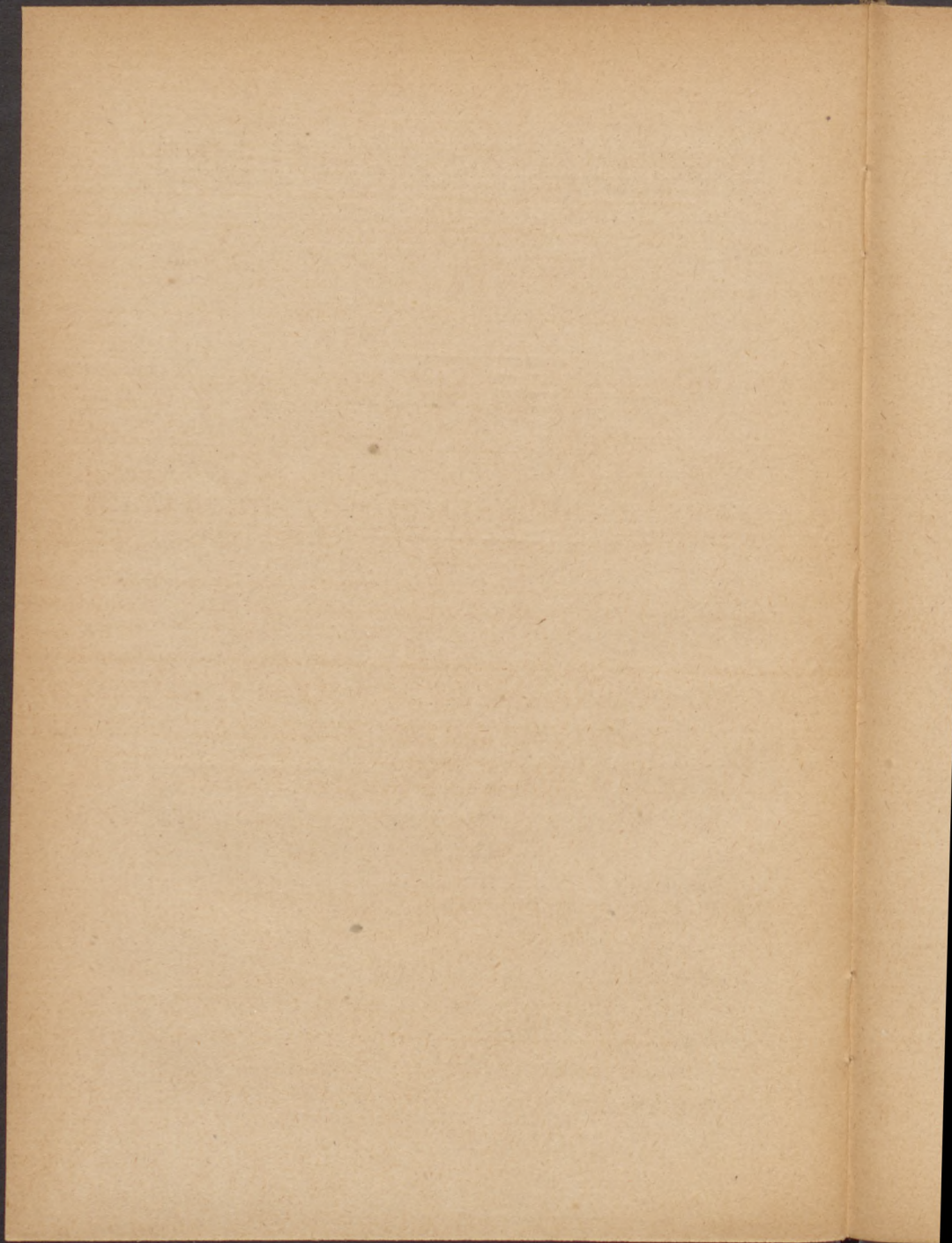
Ezért kapták azután vérdíjúl Pozsonyt, Kassát, az egész Tátrát, az egész felső Magyarországot derék jó tót testvéreinkkel egyetemben.

*De még ütni fog az elszámolás órája!
De annak igen nagy lesz az ára!*

És a kancsukák végigsuhogtak a rabláncra fűzött híven harcoló magyar honvédek hátán.

Igen, kedves gyermekeim, mert jól je-
gyeztéltek meg magatoknak, hogy a magyar
honvéd inkább meghal, de megadni nem adja
meg magát soha!

A szibériai hadifogság.

Napokon át, szünet nélkül, kancsukás kozákok hajtottak hátra a rabság felé. Ahol reánsötétedett, ott állítottak meg. Szabadban, elhagyott gyárudvaron, istállóban, piszkos cellákban, községháza udvarán töltöttük el éjszakáinkat. Ha bajban voltak, alig egy-két órai pihenés után felráztak minket a szemétdombokról, és hajrá, elülről kezdődött a futás, a félelmetesen közeledő ágyudörgés elől. Mindenünket elrabolták. Soknak még a csizmáját is lehúzták a lábáról és mezitláb hajtották tovább. Kitüntetéseinket leszaggatták — emléke. Testileg, lelkileg összetörve rohantunk a bizonytalanság felé. Egyedüli vigaszunk az volt, hogy a mieink győzedelmesen üldözik az oroszokat. Minden piszkolódásukat krisztusi türelemmel tűrtük, mert tudtuk, hogy tehetetlen dühükben, rajtunk, a védtelen fegyverteleneken töltik ki bosszujukat.

Amerre elhaladtunk, mindenütt lángokban állott minden. Robbantások dörrenése

volt legszebb kíséző zenénk. Egy rendellenül visszafelé rohanó ellenség rettenetes képe volt állandóan előttünk. Az úttest telve összetört szekerekkel, elhányt hadieszközökkel és visszamaradó sebesültekkel. Magyar és német repülőgépek cirkáltak fejünk felett és minket is visszavonuló orosz gyalogságnak nézve, többször légibombákkal árasztottak el. Még a visszavonuló csapatokat is alig tudták élelmezni, elképzelhető, milyen keveset törődtek a gyűlölt magyar hadifoglyokkal.

Napokon át csak felszakított vasuti sineket és felrobbantott vasuti hidakat láttunk.

Az orosz parancsnokságok vezérkari tisztjei izgatottan kérdezték tőlünk, hogy milyen ezredből vagyunk, hány ezred volt velünk, milyen erősek vagyunk, van-e sok lőszerünk, igaz-e, hogy már nincsen kenyerünk, hogy kolerabetegség ütött ki közöttünk, hogy sok német van-e velünk, mennyi a tüzéségünk. Ahányan kérdeztek, annyiféle feleletet adtunk reá. Mindennek a dupláját mondtuk és hamis számadatokkal igyekeztünk őket félrevezetni. Egyszer nagyon dühösek lettek e miatt, és lovaglópálcájával csapkodva, tört német nyelven kiabálta az orosz tábornok, hogy ha annyit össze-vissza hazudunk, deresre fog huzatni minket. Ekkor adtuk az ijedteket és egész őszintén még nagyobbat lódítottunk. Ha már a fegyvert élet-halálharc árán ki is csavarták kezünk közül, legalább így segítettünk harcoló bajtársainkon.

Látták, hogy ezek becsületes magyarok és a vallatásokat lassan abbahagyták.

Már orosz földön jártunk, mikor egyik kálvária állomásunkon egy robogó vonatot pillantottunk meg. Volt azon zongora, képek, ágyak, mindenféle elképzelhető lakásberendezési tárgy. Lemberget rabolták ki és mindent a legnagyobb sietséggel feldobálták a pályaudvaron lévő vasuti kocsikba. Végre odatoltak egy üres vonatszerelvényt és negyven ötven hadifogolyt belepréselve egy marhakocsiba, vittek minket is. Senkisémet tudta, hová. Csak vittek, csak robogott a vonat, már napokon át utaztunk, de senkisémet tudta a végcél. Csak annyit mondtak: Szibériába.

Napokon, heteken át nem mosakodtunk. A testünk tetvekkkel volt tele. Az emberek elgyengültek, mert mindennap halleves és fekete, nagyon keserű fekete kenyér volt az egész napi étkezés.

Már elhagytuk a sok száz tornyu Kiew városát is. Itt leólmozták a kocsikat, becsukták a marhakocsi kis ablakait is, nehogy a várrendszerből lássunk valamit, avagy a hatalmas Volga folyó vasuti hídján áthaladva, abba kárt telessünk.

Már harmadik hete, éjjel-nappal megszakítás nélkül utaztunk egyazon marhakocsiban, de még mindig nem tudtuk, hogy hová és meddig. Ha kérdeztük, egy szóval feleltek: Szibériába!

Végre elérkeztünk Európa legszélsőbb

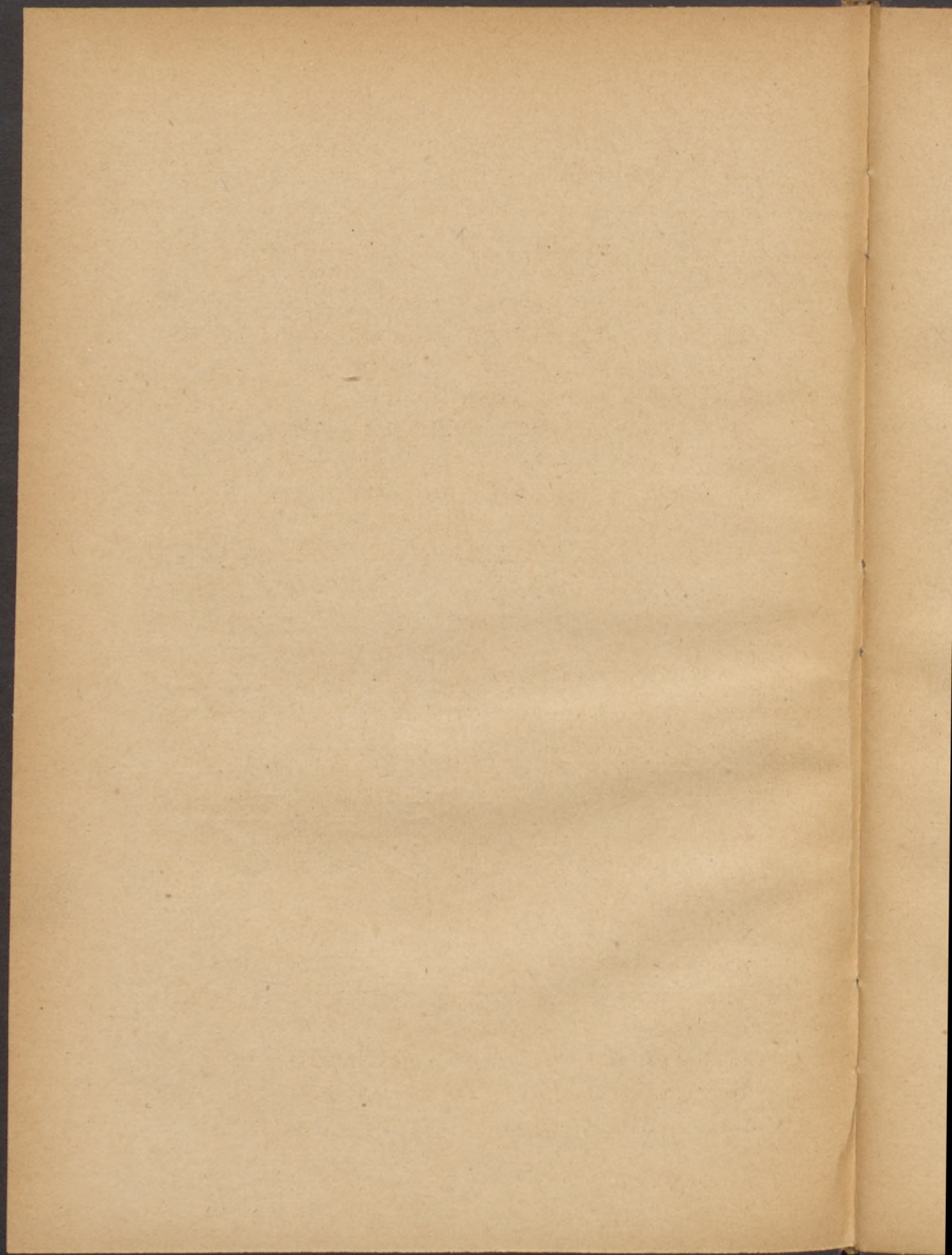
állomásához. Ázsia kapui előtt állottunk. Hatalmas kőoszlop jelzi, hogy itt végződik Európa és kezdődik Ázsia. Jelképezésül a nagy kőpiramis egyik oldalára nagy betűkkel van bevésvé: *Európa*, a másik oldalán: *Ázsia*.

Ezen is túl voltunk. Egy utolsó tekintetet vetettünk a kultúrát jelentő Európa felé és nekivágtunk a vad, a rettenetes hirnevű Ázsiának.

Bár senkivel sem beszélhattünk, mégis sikerült megtudnunk, hogy a mieink diadalittasan üldözik a megvert oroszokat. Ezek a jó hazai hírek tartották bennünk a lelket és öntöttek belénk erőt és kitartást, hogy elviselni tudjuk a sok nélkülözést és megaláztatást. Minden pályaudvaron százával bámultak bennünket, mint egy utazócirkusz fenevad-jait. Minden nagyobb városban kiszállítottak és végighurcoltak minket a város utcáin, hogy ezzel hangulatot csináljanak és mi legyünk élő megcáfolói az oroszok között elterjedt rémhíreknek. Ezen szégyenteljes vesszőfutást azon címen tették meg velünk, hogy étkezni visznek egy laktanyába. Azért a büzös hallesért, száz- meg száz megszegyenítő megjegyzést kellett némán túrni. Az egyik városban két napig várt a tehervonatunk és háromszor, de mindig más, előre megállapított útvonalon hurcoltak minket szuronyok között a laktanyába — és azt hazudták a minket kísérő katonák, hogy új fogolyszállítmány vagyunk, most érkeztünk.

„... és szuronyok között megsétáltattak minket a drótsövénnyel bekerített udvaron.“

Harmincötödik napja utaztunk, mikor végre kiharancsoltak minket a marhakocsikból.

Szibéria legkeletibb részén voltunk. Alig egy pár napi járásra a Japán tengertől.

Mikor kikisértek minket, persze megint világos nappal a hadifogolytáborba, ott úgy csodálkoztak rajtunk, mint mikor egy ritkán látott vendég érkezik a házhoz.

Egyetlen egy fekvőhelyet, vagy szalmazsákot nem készítettek elő. Napokon át a már ott lévő bajtársaink osztották meg velünk fekvőhelyüket.

Annyi idő után, végre ételhez jutottunk. A jó magyar bajtársaink — sohasem felejttem el — érkezésünk napján nem ebédeltek, mert nekünk adták a megfőtt aznapi eledelüket. Előbb minket ebédeltettek meg azzal, hogy nincsen annyi tányér. Majd ők utánunk esznek. Mikor gyanutlanul mindent jóízűen megettünk, akkor vallották be, hogy ők ma bűntöltni fognak, mert nem főztek több személyre. Ők jóllaktak a boldogságtól, hogy kiéhezett magyar bajtársaikat jóízűen enni látták.

Lássátok gyermekeim, ez a magyar vendégszeretet, a magyar bajtársiasság, a magyar szív.

Csak lassan tudtuk magunkat beleélni a hadifogolyélet keserveibe.

Egyelőre jól esett megtisztálkodnunk. A bajtársak kiségtettek, már amennyire szegények megtehették, egy kis fehérneművel,

szappannal. Az állati sorból — ismét emberek, a hazáért szenvedő rabemberek lettünk.

Naponta többször megszámloltak minket, szuronyok között megsétáltattak a drótsövény-nyel bekerített udvaron, kaptunk fekpádot — és megindult az évekig tartó, lelket őrlő szibériai hadifogság.

Csakhamar beköszöntött a tíz hónapig tartó tél, beragasztották az ablakokat és embermagasságra hullott le a hó.

És kora este, mikor még nem égett a szobában a kis olajlámpa, mindenki a hátára feküdt és behúnyt szemmel könnyezve gondolkozott:

— Szegény, édes jó hazám, milyen nagyon messze vagy!

Szökés a fogságból.

A Kaspi Tenger partján Astrachanban voltunk elzárva. A Volga folyó torkolatánál, ahol majdnem ötször olyan széles, mint a nagy Duna.

Ebben a világhírű városban sanyargattak minket a legválogatottabb eszközökkel és módokkal. A legforróbb nyárban, mikor a víz felmelegedett a pohárban, leszögelték az ablakokat és nem lehetett sem éjjel, sem nappal szellőztetni. A kozák őrség egy lépést sem engedett az udvaron sétálni. A kozák őrpáncsnok minden hajnalban kancsukával szaladta végig a szobákat és nagyokat húzott végig azon a hadifogoly tisztén, aki véletlenül elkésett egy percet a felkeléstől. Naponta ötször-hatszor sorakoztattak és megszámoztak minket. A táborban már több volt a beteg, mint egészséges. Végre sikerült a svájci Vörös Keresztet erről értesíteni. A német császár II. Vilmos, ekkor ugyanannyi orosz katonatisztet zárt be ugyanolyan viszonyok között, mint mi

voltunk és kijelentette, hogy addig tartja őket ilyen fogságban, míg az oroszok a mi sorsunkon is enyhítenek. Nosza, volt erre futkosás az oroszoknál. Egymásután érkeztek a bizottságok, orosz hercegnők és grófnők látogattak meg. Kinyitották az ablakainkat, sétálni mehettünk az udvarra, a kozák őrség helyett öreg nagyszakállas népfölkelő katonák őriztek minket megértő jó szívvel, elmehettünk bevásárolni. Szóval segítettek rajtunk az oroszok, mert tudták, hogy ezzel a német császár fogságában lévő oroszokon segítenek. Alá is kellett írunk egy ívet, hogy most már nem bántanak minket. Mikor a német császár megkapta ezt a levelünket, ő is jobb sorsra fogta a német hadifogságban lévő orosz tiszteket.

Látjátok, ebből a pokolból, az orosz hadifogságból, sokan — igen sokan megszöktek, de haza jutni igen kevés szerencsés embernek sikerült.

Mégis sok ember nem bírta a szenvedéseket, a kínzásokat és semhogy megőrüljön ott a drótokkal elzárt táborban, hát inkább megszökött és nekivágott a bizonytalanságnak, bele a nagy világba.

Egyik napon felkeresett egy jó barátom és tudatta velem, hogy neki már úgy fáj a feje, ő fél, hogy itt hamarosan megőrül, így hát bármennyire sajnálja a visszamaradottakat, de ő kénytelen megszökni. Még pedig rövid időn belül, mert közeledik a nagy orosz tél és akkor még a szomszéd faluig sem lehet el-

menni. Elárulta, hogy ő már régen foglalkozik a szökés tervével, azért növesztette meg a szakállát és mindennap fát vágott, hogy a keze eldurvuljon. Már egy hete nem mosta meg az arcát és kéthónapos haját már nem fésüli. Ezt mindazért kellett csinálni, mert minden igaz orosznak szakálla van, durva ápolatlan a keze, kócos a hosszú haja és csak ünnepnapkor mosakszik. Aki szökni akart, meg kellett hogy tartsa ezeket a szokásokat, mert nyírott bajuszszal, borotvált arccal, síma fehér kézzel és gondosan megfésült hajjal az első utcasaroknál felismerték és elfogták volna, ha ezerszer is halásznak öltözködik.

A szökésre kész Pali barátomnak mindezek a szükségelt eltorzító kellékei megvoltak, Szerzett magának egy halászruhát is, meg egy prémés orosz sapkát. Este mikor próbaképen litokban felöltözködött, gyönyörködtem benne olyan hamisítatlan orosz halásznak nézett ki.

Pali folyton sürgette a szökés napjának kitűzését. Már alig bírta a rabság keserű kenyerét.

Végre megállapodtunk, hogy szombaton este, mert akkor volt mindig leghangosabb a város a sok partraszállt hajós embertől. A véletlen szerencse is segítségünkre jött. Egy magyar hadifogoly őrmester, ki a saját honvédezredemben szolgált, de már úgy nézett ki, mint egy igaz hithű orosz, a tábor előtt többször elsétálva bedobott a rácson egy cédulát, hogy ő rakodómunkás és egy perzsa gőzhajón

dolgozik. Ez a hajó hétfőn reggel indul a Káspitengeren át Perzsiába és ha valaki a tiszta urak közül szökni akarna, mint tűzilegény a gépházban elindulhatna vele együtt. Rámás István őrmester még ott sétált és várta a választ. Rohantam a Paliért, aki boldogan ragadta meg az alkalmat, hogy a perzsa hajón szökhessen. Leültünk és írtunk egy válaszlevelet:

„Kedves Rámás őrmester! Köszönjük a jószágát. Szentváry Pál kapitány úr jelentkezett. Szombaton éjjel 11 órakor várja a vártemplom kapuja előtt. Halászruha és fekete orosz sapka lesz a fején. Isten áldja meg magát, sok szerencsét. Ha minden rendben van, visszajövet, zsebkendőjével törölje meg a homlokát.“

A kis levélkét kidobtuk a rácson és láttuk, amint Rámás őrmester az ott leejtett gyufaskatulyával együtt felvette és elment. Csakhamar jött visszafelé, de csak a tenyerével törölgette a homlokát, nem volt a szegénynek zsebkendője.

Már szombat reggel volt, de Pali még mindig nem tudta, hogy hogyan fog a táborból megszökni. Az udvaron őr állott, az ablakokon rács volt, a kapu be volt zárva. Még leginkább az udvarfalon lehetett kimászni a szemétládán keresztül, igenám, de ott állott töltött fegyveres őrszem, aki egy pillanatra sem távozott a kicsi szűk udvarról. Már csüggelni kezdtünk, mikor nagyon jó ötletem támadt.

Tudtam, hogy az orosz kozák, amelyen

vad, olyan nagyon szereti a pénzt. Különösen a csengő ezüstpénzt. Megvesztegetni, megfizetni nem lehetett, mert nagyon félt, hogy rajtacsipik. Tehát másképen kellett megszé-
díteni.

Azt is tudjátok, hogy este, ha az ember szeméhez közel gyufát vagy bármilyen lángot gyujtanak, akkor már háromlépésnyire odább nem lát semmit.

Azt gondoltam tehát ki, hogy én éjjel mikor sötét van, odamegyek az őrhöz megkérdezni hány óra lehet. Ugyanakkor trüsszentek és hirtelen kihúzom a zsebkendőmet. A zsebkendőbe elhelyezett húsz darab ezüst rubel ekkor csilingelve a köveztetre hull. Én erre több gyufát gyujtva keresni kezdem a kiszóródott pénzt. Az őr már csak azért is, hogy egy pár rubelt a sötétben elemelhessen, holtbiztosan segítségemre fog jönni a keresésben.

Én erre a gyufákat jól a szeme közé tartom, nagyokat röhögök, beszélek, zajt csinálok és ebben a zavaros pillanatban Pali átmászik a falon és megint szabad mint a madár.

Palinak tetszett a tervem és a szobában meg is próbáltuk. Nagyszerűen tudtam trüsszenteni, gyorsan kirántani a zsebkendőt és csak úgy gurultak az ezüst rubelek.

Már elmúlt kilenc óra. Palival összecsókolódtunk és sírva búcsúztunk egymástól. Én nem mehettem vele, mert éppen akkor jöttem ki a kórházból, ahol hastifusszal két hónapig betegen feküdtem. Megígértem neki, hogy min-

den kedden imádkozni fogok érte a Szent Antalhoz, aki biztosan meg fogja segíteni.

Elérkezett a cselekvés órája.

Pali menetkészen állott a sötét folyosón.

Még egyszer kezet szorítottam vele:

— A jó Isten segítsen meg!

Zörögtem a kapun. A szívem a torkomban vert.

Semmi válasz. Még egyszer még erősebben megdöngettem az udvarra nyíló kaput.

Egy goromba, durva kozákhang válaszolt:

— No, stó!

Nem feleltem, mert akkor talán ki sem nyitotta volna. Fordult nyikorogva a kapukulcs és én szemben állottam az őrrrel.

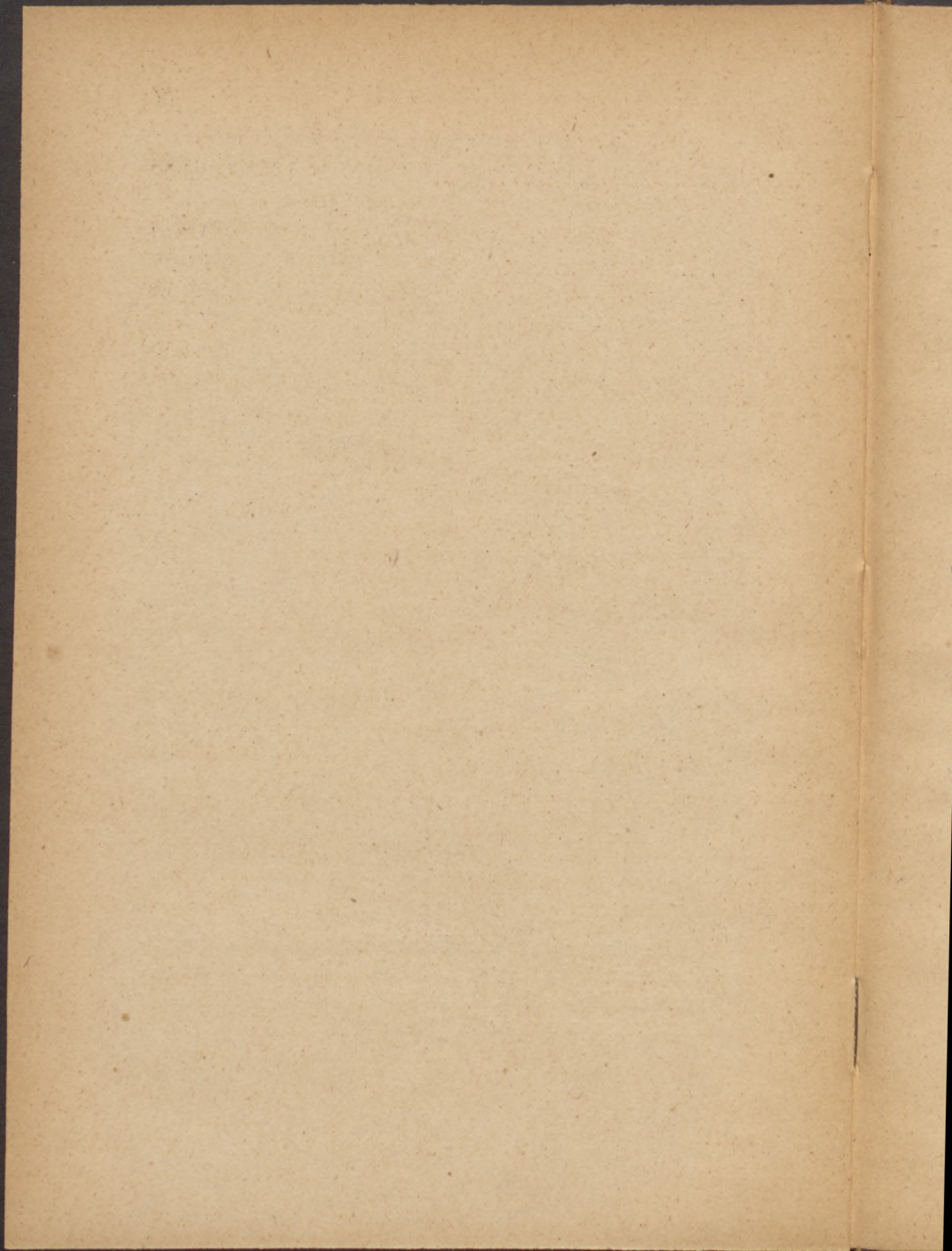
Még alig hogy beszélni kezdtem, és előbbre bukdácsolva, kétszer-háromszor trüsszentettem. Kikaptam a zsebkendőm, csilingeltek a guruló rubelek. Izgatottságomban három-négy gyufát gyújtottam egyszerre. Nevettem, haragudtam, zajt csináltam — csak egy percig. Azután mint aki meguntam a keresést, ott hagytam és úgy mellesleg megkérdezve hány óra, ott hagytam a kozákat a sötét udvaron a földön az elgurult ezüstpénzzel.

Becsaptam a kaput és rohantam az ablakomhoz. Talán még megláthatom a Palit. Egy sötét alak sietve távozott a szomszéd ház kerítése mellett. Ő volt, a szerencsésen kijutott immáron szabad Pali.

Egy negyed óra mulva lenéztem az udvarra. Az őr mélyen lehajolva, még mindig

„Kikaptam a zsebkendőm, csilingeltek a földön guruló rubelek. Gyufát gyújtottam és közel tartottam az ór arcához. Pali ezalatt átmászott a falon és megint szabad volt mint a madár . . .“

keresett, tapogatódzott a sötét éjszakába is belevilágító nagy ezüst rubelek után.

Vasárnap templomba vezettek minket szuronyos őrök. A templom kapuján egy nagy fehér krétázott keresztet pillantottam meg és könnyel lett tele a szemem.

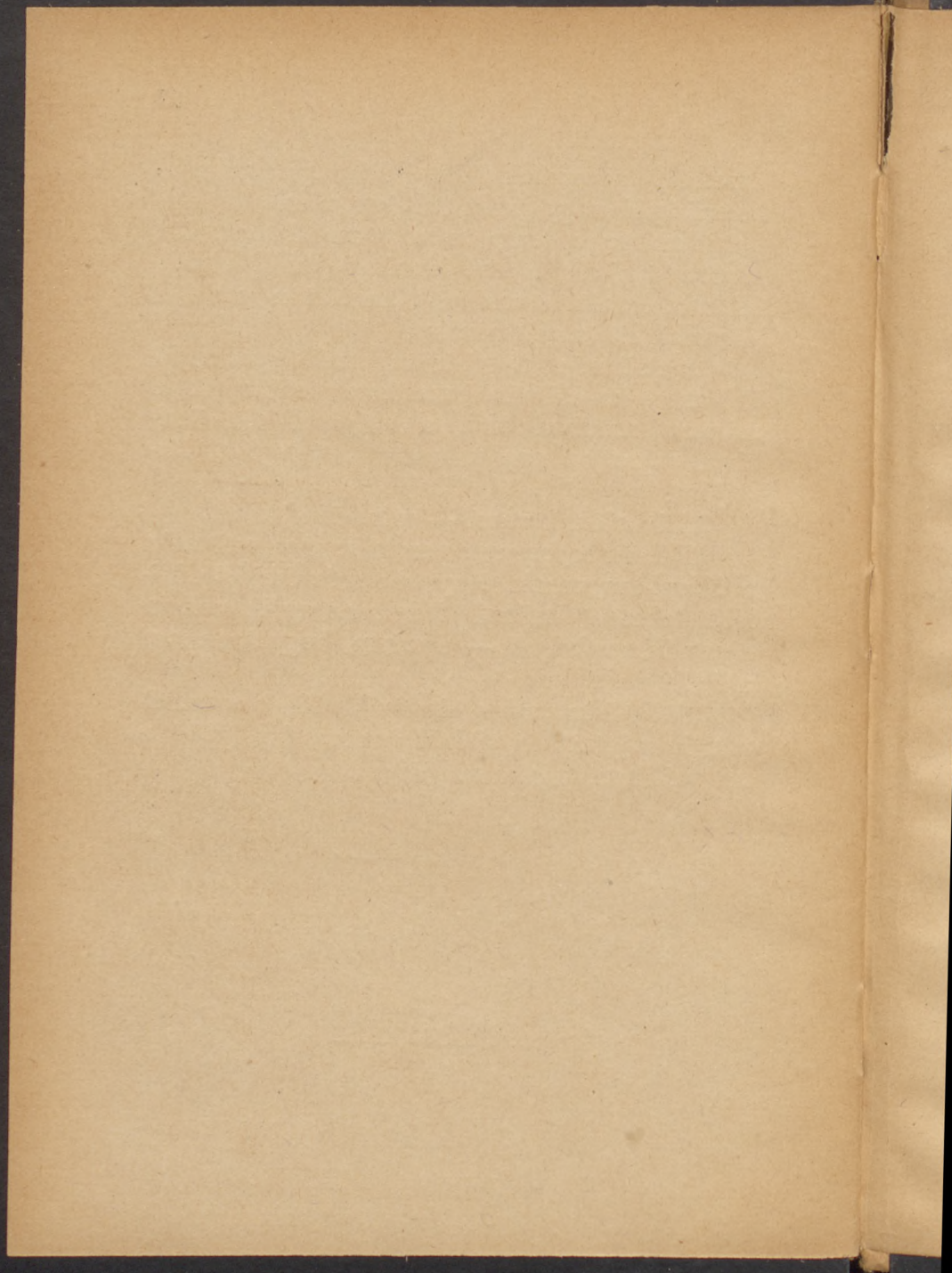
A Pali rajzolta rá a kapura. Ugy beszéltek meg, ha Rámás őrmesterrel találkozik és minden rendben van, a magával vitt krétával rajzoljon egy keresztet a templom kapujára.

Ott volt a kereszt — minden sikerült.

Hétfőn reggel egy perzsa hajó vágott neki a Káspi-tengernek. Naponta száz hajó túlkölését lehetett hallani. Mégis az egyik nekem olyan búsán búgott — éreztem, hogy azon van a Pali!

A Pali kalandos utazások után szerencsésen hazajutott és vitézül harcolt hazájáért a nagy háború utolsó napjáig.

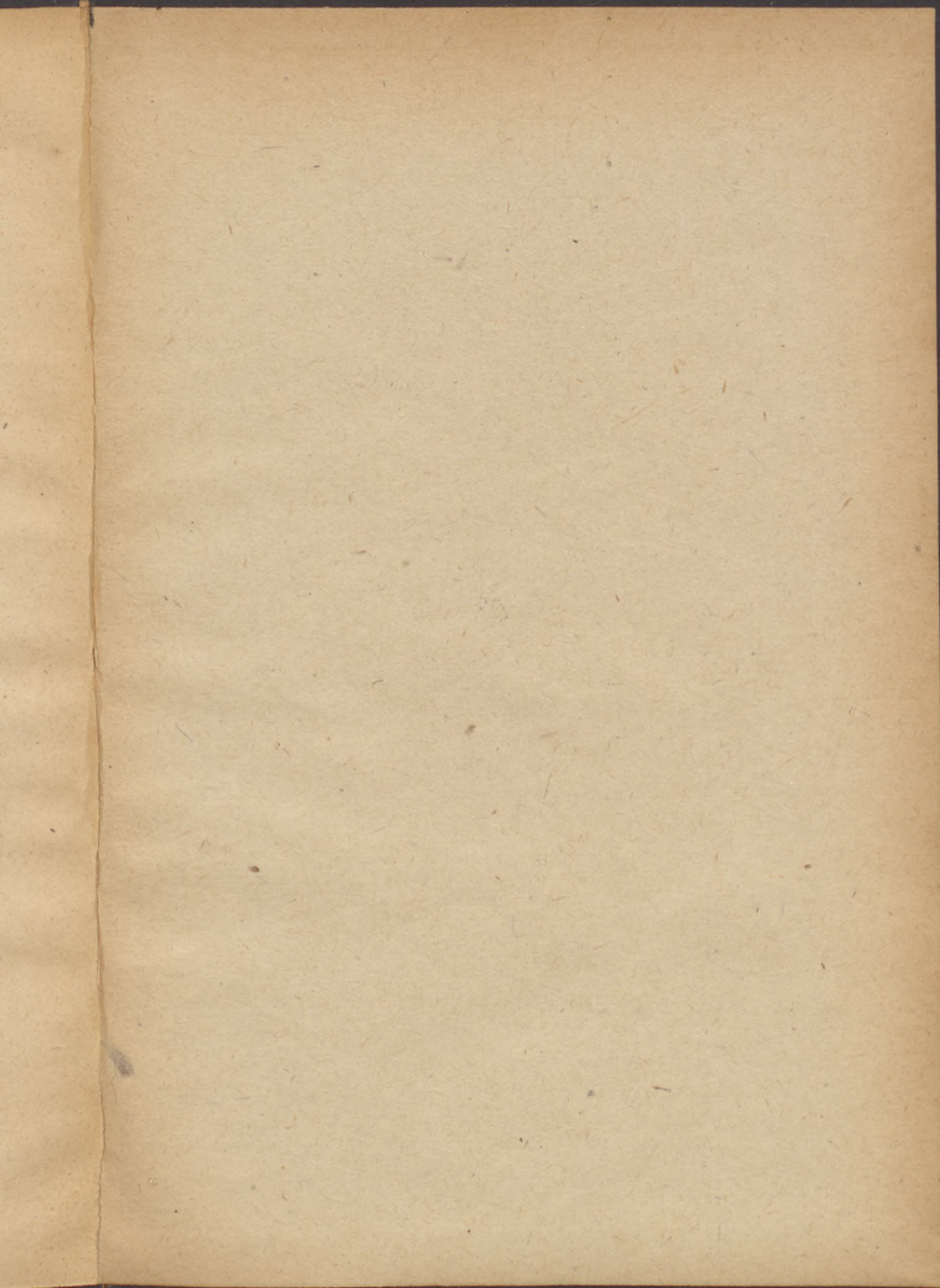

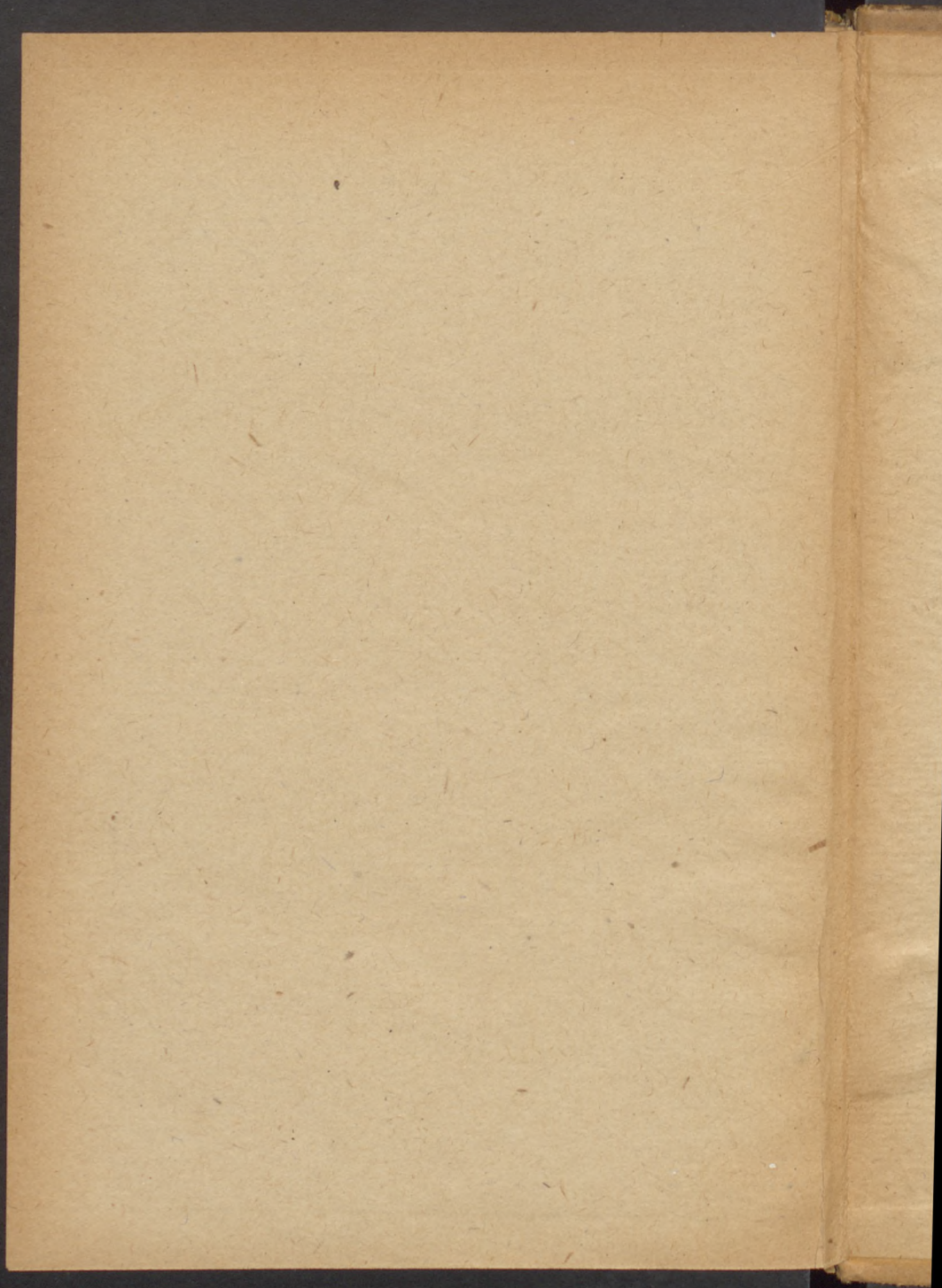

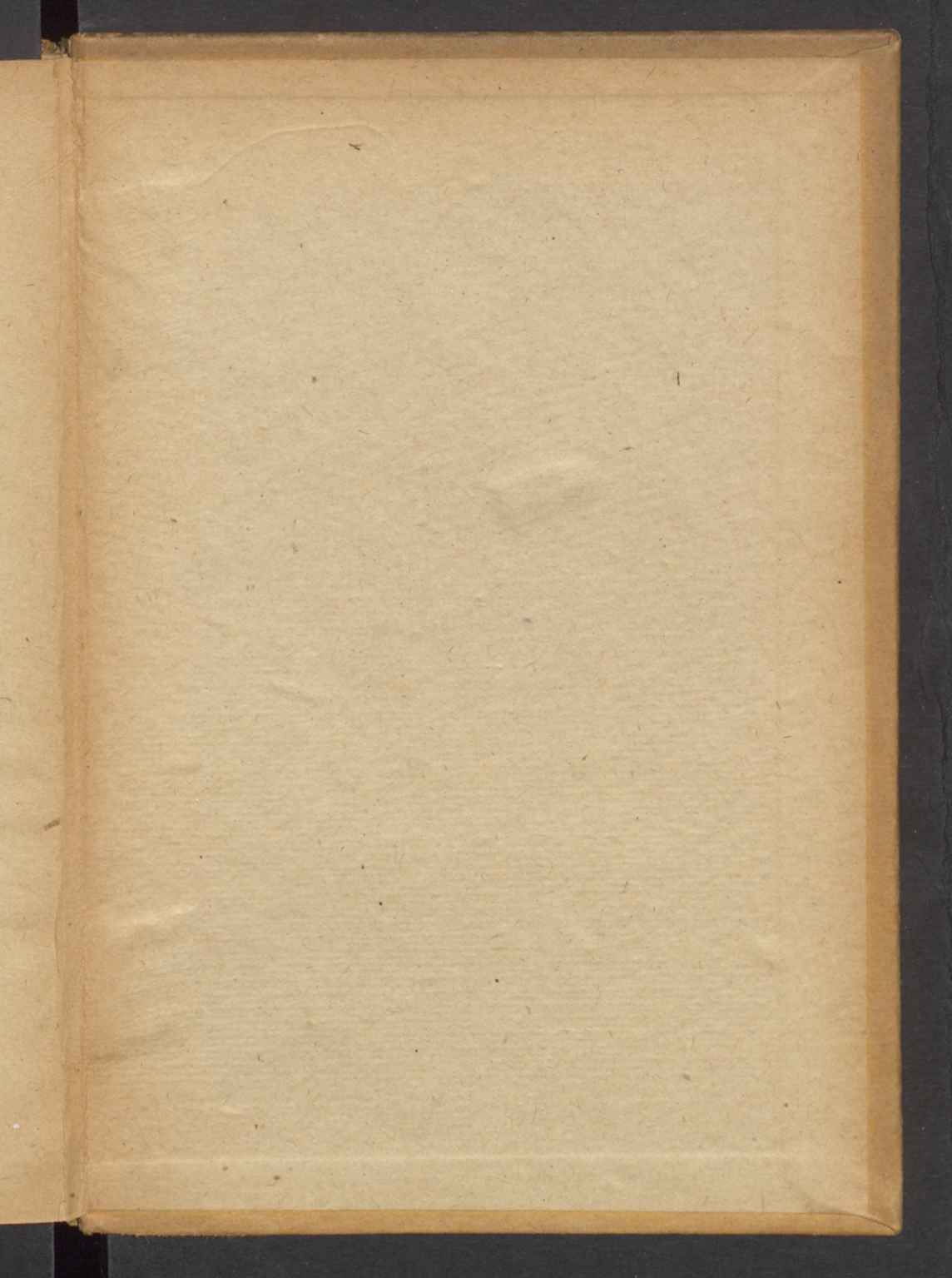
TARTALOM.

1. Előszó... ..	5
2. Vitéz Balog István honvéd pipája	9
3. A magyar huszár	19
4. Uzsok	35
5. A lengyel várat védő magyarok	43
6. Honvédek! Az utolsó emberig kitartani!	51
7. A szibériai hadifogság	61
8. Szökés a fogságból	69

H A J N A L - K I A D Á S

Budapest, VI., Révay-utca 14. szám.

AZ IFJUSÁG
LEGKEDVESEBB OLVASMÁNYA:

MAY KÁROLY

WINNETOU I.
WINNETOU II.
WINNETOU III.
A SZENT ESTE
A VEZÉR
KAIMAN KAPITÁNY

Kemény kötésben, Mühlbeck K. művészi rajzaival.

